

СУЧАСНА УКРАЇНА

Орган української визвольної думки

Ціна 50 коп.

UKRAINE TODAY
Ukraine von heute
Ukraine d'aujourd'hui
Adresse: «Сучасна Україна»
München 2
Karlsplatz 8/III (Telefon: 56-667)
WESTERN GERMANY
Herausgeber: Wolodymyr Stachiw
Druck: „Logos“,
München 8, Rosenheimerstr. 46 a.

Рік IV.

Мюнхен, 15. 8. 1954

Ч. 16 (93)

Перебіжники?

Американці мають своїх Алджера Гісса та Вайта, Брітанці — Мекліна та Берджеса, німці — Отто Йона та Кланке, російські емігранти — Трухновича та Мюллера-Хорунжого, а російські большевики — Розстановова, Петрова, Бурліцького та Хохлова. Мають і українці свого Осипа Крутія.

Ці прізвища — це тільки, так би мовити, прожекторні постаті з павутиння темних закамарків т. зв. «холодної війни», бо менших, неголосних Гіссів, Меклінів, Йонів та Крутіїв, мабуть зільше і перед, і за лаштунками цього розвідувально-диверсійного та психологічно-пропагандивного прологу грядучої великої драми людства. Ці прізвища є також, мабуть, не останніми на великих сенсаційних наголовках брукової та повзажної преси світу. Така вже бо стратегія психологічної війни! «C'est la guerre!» — кажуть стоїчні французи.

Але чи ці, названі вище особи, меншого або більшого особистого формату, є тільки перебіжниками на фронтах «холодної війни»?

Ставити таке питання, — значить, давати вже відповідь.

Треба ствердити, що большевицька агентура діє в аспекті гри головних партнерів майбутньої війни, зокрема якщо мова про європейський суходіл. Наївно-психологічні з'ясування причин «перебіжництва» поодинокого такого крутія тут ні при чому. Німецький Йон, нагр, попався «в лабети Сходу», їдучи в берлінську лікарню «Шаріте», щоб «дістати лікарську посвідку для знайомої йому вдови», а український Крутія, щоб «продати свій масток у східньому Берліні». Виходило б, що кожний такий «перебіжник» мав би за 24 години перед своїм зникненням подати повідомлення всім пресовим агентствам світу, що він, мовляв, виконав свої розвідувальні завдання і повертається в духову «країну батьків своїх». Тоді, мабуть, найнижчі твердження про перехитрення, людотворство, викрадення тощо не існувало б.

Афера О. Крутія признана на те, щоб на рідних землях спотворити образ української політичної еміграції, спотворити перед очима українського народу образ тих українців, що перебувають поза межами батьківщини. Коли ж на еміграції підняли голоси про «людоловство і викрадення», про «вимушені заяви» старого марксистського діяча Крутія, то й з такими голосами Москва дала собі раду, запитавши собі на свідка у Київ «кореспондента прогресивних українських газет на американському континенті» Степана Мацієвича, який напевно ствердив, що Крутія не говорить під примусом агентів МВД. Як наслідок цієї зустрічі ми маємо інтерв'ю цього «прогресивного» діяча від 10 липня з Крутієм, переслане 30 липня київському радіо-висьильню в програмі для «українців, що перебувають за кордоном».

Є в цій крутіській заяві-інтерв'ю багато плямувань, перекручень, а то й звичайної неправди, на які не варто ні відповідати, ні в будь-якій формі реагувати. Бо це було б горохом об стіну.

Але є в цьому «інтерв'ю» дуже цікаве і гідне уваги місце, а саме, коли Осип Крутія говорить про справу Василя Охримовича, перегукуючись у своїх окресленнях цієї постаті українського визвольного руху з деякими пресовими оцінками, а зокрема з шептаною пропагандою одного чисто емігрантського середовища, що називав себе націоналістичним і привластиво собі несвою назву. На таке перегукання українська патріотична громадськість на чужині мусть бути дуже чуною, а зокрема патріотичне та ідейне членство згаданого вище емігрантського середовища.

Бо хоч один Крутія став «перебіжником», проте не вільно цим патріотичним та ідейним низовим членам забувати, що... інші крутії ще можуть крутітися.

(впр)

Що розуміє Кремль під „нормалізацією“

Після женецької конференції ініціатива в світовій політиці цілковито перейшла в руки Москви. У світ пущено нове крилате слово: «нормалізація відносин». Влучно користуючись тактикою зимних і гарячих душів, які застосовують у лаянях, тобто в душній атмосфері холодної війни, Москва хоче впустити дещо свіжого повітря під гаслом «нормалізації взаємин» між Сходом і Заходом — в надії, що змучені люди приймуть такий дарунок з полегшею. Після гарячої душі у В'єтнамі, що вони справили її там французам, прийшла холодна душа у Женеві, а якщо йдеться про Європу, то хочуть її провести у вигляді проекту неутралізації Німеччини. Це нове почитання Москви є більше психологічною, ніж дипломатичною офензивою. Як новий хробак, завішений на гачку, є нейтральна Німеччина. На цей хробак повинна піти французька рибка, якій ввижається відроджений мілітаризм і нацизм у Німеччині, не даючи спати.

В Західній Європі є ще багато політичних мрійників, які думають, що, коли Європа буде розбросна і не буде «загрозувати» безпеці Москви, остання відкриє свою залізну завісу. Їм уже ввижається можливість зорганізувати Європу як «третю силу між блоками». Для них проєкт загальноєвропейської колективної безпеки з неутралізованою Німеччиною — це якась принада, на яку вони кидаться, як риба на гачку. Москва старанно підготовляє психологічну атмосферу друком і словом. Основний тенор цієї психологічної підготовки такий: женецька конференція довела, що осягнути розв'язку — полагодження конфліктних питань мирними переговорами можна. «Відпруження», яке нібито наступило після женецької конференції, гарантує успіх нормалізації відносин також у Західній Європі. Першим завданням є змобілізувати громадську думку для визнання необхідності такої конференції. Коли Захід приступить до спільного конференційного стола, тоді без довгих переговорів можна буде урятувати «загрожений американським імперіалізмом» мир. Яка смішно мала ціна за цей мир: реорганізація дотеперішньої системи оборони, до якої ввійде знеутралізована Німеччина, що справляє Заходів стільки клопотів і які Москва відійме від Європи тим, що сама перейме гарантію перед відновленням німецького мілітаризму.

Москва однак добре знає, що прийняття її проєкту дорівнює жаданню капітуляції Заходу перед Москвою. Москва знає, що скоро добитися такої капітуляції не можливо, але що така вимога — це вода на млин опортуністів, яких опісля можна буде ламати погрозами та обіцянками, аж поки вони не стануть там, де вона бажає їх мати. Москва знає, що є багато людей з слабкими нервами, які не витримають погрози війни. Так з політики миру Москва хитромудро робить шантаж. Магічним словом «мир» також і Захід (Франція і Великобританія) хочуть завуалювати як мілітарну, так і моральну поразку в Корей і В'єтнамі. наслідки якої ще не передбачені. Одинокими переможцями в Азії zostалися Молотов і Чу-Ен-Ляй. Подорож Чу-Ен-Ляй до східнього Берліну Праги і Варшави була святоточним тріумфом. Відразу після конференції вони не спочили на лаврах, лише з питоюмою комуністам рішення приступили до використання цієї перемоги з метою заволодіти душею пролетаріяту, в оборони якого вони були то вели війну. Місцеві комуністи використовують цю перемогу у внутрішній політиці для скріплення своїх позицій. Наслідків з деморалізації і правного хаосу, які викликали те, що Китайська Народна Республіка, при допомозі конференції, добилася легалізації своєї агресії, не можна не доцінювати. Не міняє суті, що воєнні дії лише припинено, бо істотно тут є те, яким коштом це осягнуто, а саме — обіцянками, що

Франція і Великобританія будуть підтримувати внесок про допущення уряду Мао-Тсе-Тунга до ОН.

Вашингтон шукає нових союзників

Відразу після конференції Франція і Великобританія почали пропагандивну кампанію знецінювання аргументів США проти допущення уряду Мао-Тсе-Тунга репрезентувати Китай в ОН. Чи йдеться тут лише про формальність, різницю щодо моральних принципів, чи такі про основні політичні розходження? На нашу думку, це такі поважні політичні розходження. Ці причини породили у Вашингтоні щораз сильнішу тенденцію обмежити роллю Франції в західному союзі (осторога сенатора Новленда на адресу Франції щодо припинення американської допомоги, заява американського уряду, що виведення французьких військ з дельти Червоної ріки наступило без попереднього повідомлення) і заступити її членами коммонвелту. Щораз частіше на форум міжнародної політики висуваються такі країни, як Австралія, Канада і Нова Зеландія. Вони щораз частіше виконують ролі медiatorів і лучників між США і Великобританією. Якщо йдеться про азійську політику та ставлення до ОПСАП-у (Організація південносхіднього азійського пaktu), то Австралія і Нова Зеландія ближчі до США, ніж Великобританія, бо геополітичне і стратегічне їх становище в'яже їх більше з США, ніж з Великобританією. Також і Канада має більше спільних інтересів на Північноатлантичному і Тихоокеані з США, ніж з Великобританією. Дипломатам цих країн з персональних, мовних, культурних і історичних мотивів легше виконувати ролі медiatorів, ніж дипломатам французьким. Великою невідомою є ще ставлення американців до Німеччини. АЙзенгауер дістав від парламенту уповноваження визнати суверенність Західної Німеччини, якщо до означеного часу Франція не ратифікує договору про ЕОС. Поза цим французька карта обтяжена колоніальними гріхами, які, наче кайдани на ногах, не дозволяють Франції тримати крок з «великою двійкою». Це становище Франції чітко зарисовується тепер у В'єтнамі. В'єтнаму дає показову лекцію західної політики в Азії.

В'єтна — лекція визвольної політики

Підписання вночі з 20 на 21 липня військовими делегаціями французів і В'єтнамів договору про перемир'я закінчило один розділ трагічної історії колоніалізму, розділ, який почався 19 грудня 1946 року Варфоломійського ніччю в Ганой. Цей акт не був ні тріумфом, ні компромісом, а лише стидливою капітуляцією більше перед власним сумлінням і історією, ніж перед силою противника. Він є з одного боку, цвяхом, вбитим у труну колоніалізму, а з другого боку, петлею на шиї в'єтнамського селянина, що його женуть, поганяючи батогами, на ненажерливий вівтар червоного імперіалізму. Така є картина, яку бачить наше око і яка депримує діє на наше почування. Але іншу картину бачить розум. Він з вдволенням констатує капітуляцію одного колоніалізму і мириться з меншим злом, тобто передумовами перемир'я, бо вони бодай теоретично не замикають дороги до боротьби за волю та незалежність і творять нові політичні позиції для автохтонного населення. Ці передумови не твердять, що авторитарний комунізм — це одинокий шлях до національної і соціальної свободи, і вказують, що ще є інший шлях, шлях демократії. Торгівля національною волею йшла між великими потугами понад головами як «легальних», так і «визвольних» делегацій держав Індокитаю. Мандес-Франс у Женеві, як Гайнріх IV у Каносі, спокутував передусім гріх зарозумілості колоніальної Франції. Політик має з відралою оцінити також гідну поставу уповноважених Камбоджі і Ляосу, які не хотіли підписати перемир'я,

бо це свідчить про існування демократичних елементів, на які може опертися. Вони не хотіли світити одночасно Богові свічки і недогорка чортові. Зрештою обидві в'єтнамські воюючі групи заявили про волю об'єднати В'єтна виключно під своєю зверхністю. Кожна з них не є за «нормалізацією», лише за капітуляцією прогрізливої сторони.

Виршування питання, чи перемир'я є продуктом політичного розуму, чи опортунізму, було б спростанням справи, бо перемир'я лише узаконює існуючий стан, а фактичний політичний зміст залежить від дальшої боротьби ішими засобами.

Контроль над умовами перемир'я в Індокитаї спочиває в міжнародній комісії уповноважених «легальних» і «визвольних» урядів і в міжнародній комісії під проводом Індії з участю Канади і Польщі. Наука, яку здобуде неутралістична Індія, яка ще дотепер не переконалася, що «нормалізація» — це капітуляція, може мати великий вплив на дальшу політику цієї країни. Перемир'я в Індокитаї має теж наслідки в міжнародній політиці. Криза довір'я між західною «трійкою», яку викликало становище Франції в колоніях і безпорадність її уряду розв'язати конфлікти (Індокитай, Туніс, Марокко, Сардинія, ЕОС), привела до кінечности рішучої перевірки дотеперішньої політики. Чи Мандес-Франсові вдасться розв'язати всі ці спірні питання і знову поставити Францію на належне їй місце, а передусім розв'язати проблему французько-німецького співжиття, це є тепер ключовим питанням міжнародної політики.

Причини західного опортунізму

Вибух советської водневої бомби, першотравнева військова парада в Москві, де переконоливо продемонстровано силу модерного советського летунства, і червневі маневри советської фльоти з атомовою артилерією, були безперечно тими факторами, які підважили довір'я Заходу до своєї оборонної системи і воєнної готовості. Черчіл раптово пізнав, що сама атомова зброя не є вже гарантом безпеки ковчегу Ноя, тобто британського острова. АЙзенгауер усвідомив собі загрозу від советського стратегічного летунства, і це підважило його рішучість, доцільність якої європейські союзники і так ставили під сумнів. Мілітарна слабкість Франції стоїть у разучій диспропорції до її імперіальних амбіцій. І ця обставина власне була причиною кризового становища. Західні стратеги холодної війни переконалися, що те, що вони подавали дотепер як пропаганду, є явною, реальною дійсністю. Політичних конвенцій такого розпізнавання не треба було доводо чекати. Після бундучних заяв Пентагону про «ню люк» як остаточну рецепту на відстрашування большевизму прийшов наступ в'єтнамців на Дієн-Бієн-Пу та Ганой, і весь пропагандивний міт цієї концепції розвіявся. Ні політичної, ні військової стратегії не можна планувати без узгодження стратегії противника. В Індокитаї можна було протиставитися лише такою самою громадською війною, яку організував Китай при допомозі Го-Чі-Міна. Після перемир'я основним питанням є: чи нормалізація відносин між «легальним» і «визвольним» урядами В'єтнаму буде дійсною нормалізацією, чи капітуляцією Заходу в користь Го-Чі-Міна. Мандес-Франс і АЙзенгауер декларували про свою допомогу для В'єтнаму. Другим питанням є, чи народи Індокитаю будуть мати відповідну наснагу і волю понести боротьбу за свою свободу. Причиною західного опортунізму був такий страх перед військовою і воєнним потенціалом СССР. Цей опортунізм урятував сучасне, але обтяжив великим ризиком майбутнє.

Прислів'я каже, що немає зла, яке б не вийшло на добре. Коли сучасна криза приведе до опам'ятання, ревізії поглядів, нового перегрупування та мобілізації волі до боротьби, тоді сучасна криза вийде Заходові на добро. Нормалізація не буде капітуляцією.

мрт

Наші можливості не передрішені

Одним із головних аргументів кін УНРади за приступлення деяких наших журналістів і науковців до праці в апараті пропаганди «Американського комітету визволення від большевизму» є покликування на те, що політика цього комітету має неофіційну апробату американського державного департаменту.

Нашим природним союзником — кажуть представники ВО УНРади — можуть бути тільки США, які, як єдина з-поміж західних великодєржав, виявляють певне, хоч і мало активне зацікавлення націями ССР, а відомо, що терпіння політика Американського комітету, мовляв, схвалена офіційними американськими колами. Коли ж наш природний союзник — кажуть вони далі — не дає українській політиці ніяких інших можливостей поза «непередрішенськими», тобто коли урядові кола США не хочуть рахуватися з доконаним уже в 17-тих роках фактом нашого самовизначення і зовсім не визнають за Україною статусу державної нації, — то українцям нема іншого виходу, як тільки використати ті, аж ніяк не задовільні можливості, які дає Американський комітет на те, щоб з цих позицій добитися кращої оцінки української справи з боку американців. Коли ми не використаємо цих скупих можливостей, то не будемо мати взагалі ніяких, бо ні в США, ні в ніякій іншій державі західного світу нема познач кращого і активнішого поставлення справи підтримки самостійницьких змагань нації ССР. Це є реальність, з яким — на гадку кін УНРади — вона мусила рахуватися, коли організувала приступлення певної кількості українських емігрантів до праці в радіостанції «Ліберейшен» і «Інституті звичення ССР», перебираючи, очевидно, на себе всю політичну відповідальність за цей крок.

Чи справді УНРади українська політика взагалі не мала і не має інших можливостей, як тільки ті, які їй дає русофільський «Американський комітет визволення від большевизму»? Чи одностороннім рішенням Кремля і «визволителів» з-під стягу Американського комітету Україна призначена на «вічне» перебування в рамках імперіялістичної Росії? Чи можемо ми вести самостійницьку політику, коли будемо пристосовувати наші заходи до ворожих чи неприхильних дій самостійності політичних дій чужих політичних сил?

Передісторія останнього рішення УНРади відома. «Американський комітет визволення від большевизму», що спершу називався «комітетом визволення народів Росії», від початку свого існування цікавився виключно російськими політичними групами, і вся енергія його представників в Європі була спрямована на те, щоб об'єднати певну кількість російських груп для спільної дії під керівництвом комітету. Щойно після того, як були зорганізовані росіяни, висланники Американського комітету почали шукати за неросійськими групами, що були б згідні грати роллю «національних меншин у Росії». При цьому вся побудова співпраці неросіян з росіянами була подумана так, щоб поодинокі неросійські групи не мали бути зорганізовані в національні представництва, тільки побіч кількох російських партій мало бути прийняте певне число неросійських, «федералістичних» чи навіть «сепаратистичних» партій (останні під умовою, що справу свого «сепаратизму» вони не будуть порушувати аж до цілковитої перемоги над большевизмом) — так що політичне зрізничування мало бути проведене не на національній, а тільки на «всесоюзній» базі.

Коли УНРади на таке трактування справи спершу не могла погодитися, за старанням певних російських кін і за тихою підтримкою тодішнього висланника Американського комітету, впродовж одного дня постало кілька фікційних партій, зформованих з нікому невідомих людей (двадцять п'ять осіб з місця поділилося на шість партій), і ці «партії» вступили під назвою «українського визвольного руху». Цей новотвір з місця пішов на співпрацю з росіянами і у відомому КЦАВ-і «репрезентував» українців.

Політична база КЦАВ-у, як відомо, ставила вимогу боротьби проти большевизмського режиму, полишаючи змагання поодиноких народів ССР добути самостійність цілком набочі. Після повалення большевизмського режиму на всій території ССР мало б — відповідно до програми російського КЦАВ-у — прийти волевиявлення, чи то у формі плебісциту, чи у формі всесоюзних установчих зборів, і вирішити долю нації ССР. Таке поставлення справи заперечує не тільки факт уже доконаного в 17-тих роках самовизначення націй, але теж акт формального визнання з боку українського держав за деякими націями (українською,

білоруською і кавказькими) становища державної нації.

Це завертання розвитку національних відносин на просторах російської імперії до часу царату, а далі передача верховодства в КЦАВ-і чи Інституті в руки росіян, явно показали неприхильне ставлення Американського комітету до визволення неросійських націй ССР. Безоглядна неприхильність згаданих кін до України перевищує під певним поглядом відому ворожість німецьких нацистів, які жорстоко винищували українських людей, але до політичної диверсії найманими людьми, як це сталося з т. зв. гула-івищиною, не подумались.

На неприхильних справі українського державного визволення позиція стояв Американський комітет теж тоді, коли УНРади почала в порозумінні з ним висилати з своїх рядів та підшукувати українських співробітників до радіостанції і російського інституту. Вірніше, американський комітет прийняв був уже перед тим і без поручення УНРади на працю певну кількість робітників з кін т. зв. федералістів. З тих самих причин деякі професори ладні були потику теж прийняти від комітету ласкавий кусник хліба.

Але представникам Американського комітету йшлося саме не так про фахових робітників для протибольшевицької пропаганди чи для наукових дослідів, скільки про те, щоб найти для своєї політичної непередішенської концепції схвалення українських політичних кін. І УНРади, посилаючи до співпраці в рамках дії непередішенської політики своїх репрезентаційних людей, як от професори Кубійович, Мартос, Гловінський,

Юрченко і інші, посередньо це схвалення покищо дала.

Всі дані показують, що справа одначе на цьому ще не закінчилася. Незабаром доведеться УНРади за певну кількість покладати платити новим КЦАВ-ом. Американський комітет не зречеться політичного вивершення своїх непередішенських успіхів у ділянці радіо і дослідів ССР. Українці пішли в цей малий всесоюзний «котел», підуть і в більший — так: можуть думати американські «знавці ССР».

Що робитиме тепер УНРади? Треба бо-ятися, що справа стоїть на похилій площі. Існують підстави думати, що керівні кола УНРади з такою можливістю наперед рахувалися і що вони готові були б, як вони кажуть, піти на певні і компроміс, тобто, не зрікаючись ідеї державної самостійності, погодитися тимчасово працювати в рамках «всесоюзних», тобто в рамках, де згори відомо, що ідея самостійності будь-якого народу, за винятком російського, неактуальна.

Вся ця політика, як напочатку сказано, базується на почутті безвихідності всіх емігрантських заходів УНРади, з одного боку, а, з другого, на бажанні мати за всяку ціну якийсь успіх. Хоч який цей успіх сумнівний, для кін УНРади рішальним, мабуть, було добитися «зв'язків» і підтримки з боку певних чужих кін — і ці зв'язки мали б бути певного роду «визнанням» УНРади чужими відповідальними колами. Змагаючи до цього визнання, УНРади свої розмови з Американським комітетом і рішення передала сама, без консультацій з іншими політичними середовищами, на власний ризик і на власну відповідальність. За цією політикою не тільки не стоїть ман-

Америка і поневолені народи

Нижче подасмо три фрагменти з статті Люї Гальянтьєра, політичного дорадника радіо «Вільна Європа», яка була вміщена в ч. 31/435 польської газети «Вядомосці» (Лондон). — Ред.

ЧОМУ ЗАЛЕЖИТЬ НАМ НА ВИЗВОЛЕННІ САТЕЛІТІВ?

Моїм наміром не є ширше говорити про дебати, які тривають від двох років в Америці між прихильниками політики «стримування», що її народи Середньої і Західної Європи цілком справедливо вважали за політику опортуністичну, і прихильниками політики «визволення», які жажливи спрощують усю справу. Хоч обмежитися тільки переліком чотирьох причин, які лежать біля джерел зацікавлення Америки долею народів за залізною завісою.

Насамперед штандпункт натури моральної
Американець вважає, що на кожнім народі лежить обов'язок солідарності з іншими народами. Цей погляд не спиранься на інтелектуальні засновки: він має радше підґрунтя емоційне. Постає він за часів, коли США були відкритими для всіх пригноблених, і перетривав він до нинішніх часів. Одначе це є погляд, який цілком коректно можна було б умотивувати інтелектуально. Зробив це вже Лінколн, ствердивши, що народ, який є напів вільний і напів у неволі, не може жити і розвиватися. Ставлення американського народу до решти світу виникає з переконання, що наша свобода перебуває в небезпеці, якщо решта світу лишається в неволі. І на це моральне переконання спиранься наша закордонна політика.

Подруге, американському народові належить на визволенні народів Середньої і Західної Європи

з штандпункту політичної натури.
Ми підсвідомо успадукали від Англії її концепцію рівноваги сил в Європі. В наших власних державних інтересах лежить не допустити, щоб одна великодєржава грала домінуючу роллю в європейській укладі сил: Німеччина перед 1945 роком і Росія після 1945. Російське проникання в Західну Європу загрожує сьогодні мирним умовам американського життя; в найкращому разі воно означає остаточну озорбосня. Приневольюючи жити в постійній небезпеці конфлікту.

Потребе, існує також штандпункт господарської натури.

Звичайно, справа польсько-американської або болгарсько-американської торгівельної виміни не є для нас найжиттєвіша. Натомість справа торгівлі між Сходом і Заходом, між Західною і Східною Європою має для нас першорядне значення, бо без неї Європа не може розвиватися, а в нашій інтересі лежить, щоб Європа успішно розвивалася. Нам належить на цьому, бо будучи, на думку європейських інтелектуалістів, «неудачливими матеріалістами», ми досконало здаємо собі справу, що, якщо Європа не буде розвиватися, ми будемо змушені постійно

їй допомагати; є серед нас навіть такі, які твердять, що в дальшому майбутньому добробут США залежатиме від успішного господарського розвитку Європи.

Почетверте: американський народ цікавиться долею Середньої і Східної Європи

з штандпункту натури стратегічної.
І цей власне штандпункт грає принципову роллю в діяльності радіо «Вільна Європа», яке являє собою зброю холодної війни. Ми — не добродійна організація, яка забезпечує працю безробітним. Не є ми, як це могло б здаватися на початку нашої діяльності, установою, що підноситься на дусі, що несе нещасливим слова потіхи. Ми маємо — такий в кожному разі є наш погляд на цю справу — визначно окреслене завдання як знаряддя політичної боротьби. Це завдання є подвійне.

ХОЛОДНА ВІЙНА

Насамперед, без огляду на те, що кожний з нас думає на тему імовірності або неімовірності війни, а також без огляду на те, чи війна ця вибухне завтра, чи до неї не дійде ніколи — ми всі мусимо згодитися з тим, що обидві сторони вже тепер несуть поважний тягар, озброюючись на випадок такої можливості. Кожна сторона розгортає свої сили. Все, що спричиняє послаблення сил противника, є важливим. Так Москва послаблює нас підбурюючи проти нас північних корейців і в'єтнамців; вмовляючи антикапіталістично наставленим європейським інтелектуалістам (це наставлення є зрозуміле з огляду на тип капіталізму, що його вони бачать, напр., у Франції або Італії), що Берія був британським шпигуном, що Розенберги в аналогічній ситуації в Росії ніколи не були б страчені тощо. Подібно до цього, завданням радіо «Вільна Європа» є послаблювати советські сили, — з тією різницею, що ми це робимо, не вдаючись до брехні, бо це є цілком завим. Знайомлячи своїх слухачів за залізною завісою з фактами, коментуючи ці факти в міру своїх сил і здатності перекопувати, а також вказуючи на значення, яке ці факти мають для них, радіо «Вільна Європа» послаблює участь народів за залізною завісою в будуваних советської потуги як у ділянці людського матеріалу, так і в ділянці матеріальних засобів.

Ми не бажасмо захопувати наших слухачів до відкритого спротиву; ми хочемо підтримувати тільки пасивний їх опір. Ми не хочемо нахилити молодь до непослуху; навпаки, ми радимо молодим, щоб вони стримувався від голосного маніфестування своїх почувань, щоб зберегти повноту сил та енергії на час, коли вони можуть бути використані на здобуття свободи. Ми радимо їм, щоб вони пильно

дат волі українського народу, але їй в своїй більшості не підтримує теж і українська еміграція.

Можливості бо української політики не вичерпуються тими шляхами, які їй про-бують визначити російські імперіялісти, незалежно від того, чи вони діють під опікою Американського комітету, чи з-за мурів Кремля. Мусимо тільки усвідомити собі, що наші успіхи ми зможемо замі вибороти і що ніхто, навіть ширший союзник нам їх не дасть як подарунок. Ніякі важкі умови не можуть спинити український народ перед здійсненням його природних прагнень жити вільним життям, і, якщо комусь наш націоналізм видається непотрібним пережитком, то хай насамперед цей лікарвилікується від свого націоналізму і шовінізму, які не дозволяють йому бачити життєвих потреб інших націй.

Українці не приймуть ніякого, навіть «непередішенського» передрішення своєї долі. Ніякі умови не можуть змусити робити те, що являє собою смертельну небезпеку. Колись Ленін почав, що людина не має вільної волі, що людина тільки видається, що вона п'є шклянку води тому, що цього хоче; тим часом вона тільки задовольняє конечні фізичні потреби, вона є детермінована до пилги. Насправді людина може не пити води, хоч умирає з спраги. Вона тим більше може відмовитися пити, коли їй подають отруту.

В даний момент не можна передбачити, як розвинеться уклад подій, коли насправді буде рішатися наша доля. Ніяка уява, ніяка непередбачливість не всилі змалювати нам, в яких умовах і яким способом буде валитися російська тюрма народів. Але ми можемо передбачити одно: український народ у кожних умовах піднесе прапори самостійності, прапори, під якими живуть усі народи культурного світу.
Лев Ребет

вчилися, щоб у майбутньому могли зайняти належне їм місце в еліті громади, коли приїде хвилина, щоб класти підвалини під демократичні інституції і служити визволеній батьківщині.

В діяльності радіо «Вільна Європа» нічого таємного нема. Воно не є «чорною» пропагандивною станцією, воно не є навіть «сірою» станцією. Вся діяльність його — «біла». Воно не спиранься на таємні джерела інформації. Виконуючи наше завдання, ми не потребуємо джерел «акого» роду. Хто стежить день-у-день за перебігом подій у комуністичних країнах, той знає, як легко демократичному коментаторові атакувати і висміювати все, що робить і говорить тоталітарний уряд, а також до якої міри такий уряд своїми розпорядженнями і вчинками будить гнів і обурення серед громадян даної країни. День і ніч слухасмо ми і нотуємо те, що говорить тоталітарне радіо в країнах за залізною завісою. Ми читаємо урядову пресу, ведемо розмови з людьми, яким пощастило втекти на Захід, і старанно перевіряємо правдивість їх зізнань. Посередньо і безпосередньо доходить до нас також листи з-за залізної завіси. Все це є звичайні і — за винятком листів — явні джерела інформації, на які ми і спираємо свою працю. Справа в тому, щоб уміти оцінити ці джерела, властиве значення тих радіопередач і статей в пресі і здобувати таким чином картину життя, по змові найбільше згідну з дійсністю. І я можу сконстатувати — без хвальби — що в ділянці аналізу та оцінки змін, які відбуваються за залізною завісою, наш штаб співробітників не має рівного собі у вільному світі.

ЗАКОРДОННА ПОЛІТИКА США В ОЧАХ ЄВРОПЕЙЦЯ

Все, що я досі сказав, могло б свідчити, що радіо «Вільна Європа» працює в ідеальних умовах. Є истиною, що Західна Європа не підтримує його, — чи ж не вилилася одначе з цього те, про що досі говорилося, — що на цілій лінії його підтримує американський народ? Так, але сама підтримка з боку американського народу ще не вирішує справи. Наші європейські колеги терплять страждання, яке трудно собі уявити. Припинення і життєві розчарування на вигнанні; безперестанна свідомість неволі, в якій живуть їх найближчі вдома; нетерпеливість і пригноблення, яке наростає з кожним днем, з кожною хвилиною, коли вони усвідомлюють, що година визволення не наблизилася ані трохи; занепад оптимізму і хронічний песимізм, який доводить до того, що якась фраза в англійському часописі або незгаданого Фостером Даллесом у промові даної країни за залізною завісою стають для них джерелом розпачу.

Як же виглядає в очах цих європейців наша закордонна політика? Вони бачать, що т. зв. «доктрина Даллеса» досі обмежується запевненням, що уряд США ніколи не погодиться на те, щоб Кремль керував п'ятнадцятьма давніше незалежними (Далі на 3. стор.)

Кінець афери Рюміна

У «Правді» від 23 липня подане коротке повідомлення про розстріл Рюміна. Дасмо повний переклад цього повідомлення, оскільки значення його може бути не відповідно з розміром велике:

«2—7 липня 1954 року військова колегія верховного суду ССРСР розглянула в судовому засіданні справу по обвинуваченню Рюміна М. Д. у злочині, передбаченому статтею 58-7 карного кодексу РСФСР.

Судовим слідством встановлено, що Рюмін у період його праці на посаді старшого слідчого, а потім і начальника слідчої частини в особливо важливих справах кол. міністерства державної безпеки, діючи як прихований ворог союзу держави, з кар'єристичною й авантюристською метою став на шлях фальсифікації слідчих матеріалів, на підставі яких були створені провокаційні справи і проведені необгрунтовані арешти ряду союзових громадян, в тому числі видних діячів медицини.

Як показали в суді свідки, Рюмін, застосовуючи заборонені союзовими законами методи слідства, змушував заарештованих обмовляти себе й інших осіб у поповненні найважчих державних злочинів — зраді батьківщини, шкідництві, шпигунстві й ін.

Наступним розслідуванням встановлено, що ці обвинувачення не мали під собою ніякого ґрунту, і притягнені по цих зфабрикованих справах особи повністю реабілітовані.

Враховуючи особливу небезпеку шкідницької діяльності Рюміна і важкість наслідків поповнених ним злочинів, Військова Колегія Верховного Суду ССРСР засудила Рюміна до вищої міри кари — розстрілу. Вирок виконано».

Так закінчилася історія, що тривала понад рік, безпосередньо від дня смерті Сталіна, і що має в собі багато темних і загадкових місць, як зрештою дуже загадковий і сам її фінал.

Що Сталін наказав заарештувати групу кремльських лікарів, в цьому нічого дивного й загадкового: збожеволілий диктатор перед смертю у всьому бачив зраду й небезпеку для себе особисто, він готовий був перестріляти всіх без розбору, хто здавався йому підозрілим.

Що далі Сталінові наступники відразу після його смерті реабілітували заарештованих лікарів і натомість заарештували Рюміна — теж нічого дивного: нехитрий маневр зовнішньо відмежуватися від кривавих злочинів Сталіна і виграти час, щоб зміцнити свої позиції в очах народу. Якби воно тоді ж і розстріляли Рюміна, все було б ясно. Але ця ухвала прийшла майже за півтора роки після початку історії з лікарями. Таким чином мусіли бути якісь причини, які досі заважали оголосити вирок Рюміні й які, отже, тепер ніби зникли, тобто мали постати внутрішні зміни, що вимусили, хоч і досить сором'язливо, повідомити на четвертій сторінці «Правди» про розстріл Рюміна.

Оскільки все це захищене за демографічними формулюваннями, трудно щось говорити з категоричною певністю, можна лише на основі спостережень за ходом подій в ССРСР висловлювати деякі припущення, які будуть більш чи менш близькі до правди.

Насамперед напрошується така схема: після першої розгубленості у колі тих,

що взялися зберегти диктатуру без диктатора, їм пощастило до якоїсь міри усталізувати ситуацію. Назовні вони продемонстрували це розстрілом берлінської демонстрації 17 червня минулого року, на внутрішньому відтинку подібної демонстрацією був розстріл Берії. Так чи інакше ім'я Берії, обвинуваченого в підтримці «буржуазного націоналізму» і в намаганні «продати» ССРСР капіталістичному світові, стало символом загрози розвалу ССРСР. І що маленької його звалили — це було явною ознакою зміцнення метод сталінської диктатури.

Дісно, після цих двох подій припинилися всі демократичні поступки, диктатура, здавалося, знову стала на тверді ноги. Раптове оголошення розстрілу Рюміна може означати, що тимчасова єдність у Кремлі знову захиталася. Причиною цього могли бути внутрішні розходження, викликані тим, що частина з президії ЦК КПСС знову виступила проти метод сталінської диктатури, імовірно, що ця частина була досить сильною, на сторінках офіційного органу партії щоб домогтися прилюдного засудження «заборонених союзовими законами метод слідства, примусу арештованих обмовляти себе й інших осіб у поповненні найважчих державних злочинів — зраді батьківщини, шкідництві, шпигунстві й ін». Усе це якраз і є типові методи сталінізму.

Питання тільки, як далеко пішла президія ЦК в їх засудженні. І відповідь на це питання покищо дає мало підстав для оптимізму. Адаже справа зовсім не в особі Рюміна. Він дійсно міг бути «кар'єристом і авантюристом», але зрештою був лише виконавцем волі померлого

диктатора. Таким самим були й усі теперішні члени президії ЦК. Кожен з них міг бути на місці Рюміна або й виконував подібні ж завдання. Щоб засудити сталінські методи терору, його не конче треба було розстрілювати, це було у всякому разі нечесно з боку сталінських наступників супроти свого колеги. Таким самим способом «засуджував» і Сталін, звалюючи вину за 1937—38 роки на Єжова, якого сам на цю роль призначив. Тому в розстрілі Рюміна треба бачити дві сторони справи: з одного боку, дійсно засудження метод терору, практикованих за Сталіна, з другого — воно здійснене покищо цілком по-сталінськи. І тому вбачати в цьому документі початок нової ери в ССРСР було б передчасно. Він може означати тільки бажання позбутися занадто скомпromітованого компаньйона і бути показником тривалою далі стабілізації «колективного керівництва» на сталінських засадах.

Однак, ми не схильні й применшувати цієї події. Якщо вона хоч якоюсь мірою є наслідком внутрішніх суперечностей і розходжень у президії ЦК, тоді її значення в ряду інших аналогічних може бути значним.

Ми не схильні далі ворожити: хто й проти кого інтригує в Кремлі — Хрущов чи Молотов проти Маленкова, армія проти партії і т. д., як це любить робити з чисто сенсаційною метою західня преса. Ці речі завжди так завуальовані, що угадати наперед ніколи неможливо, вони вибухають на поверхню, як раптові несподіванки. Але сама природа диктатури, а колективної особливо, — неминуче такі розходження породжує. При теперішніх можливостях концентрації техніки управління, що дає змогу з блискавичною оперативністю ліквідувати найменші прояви опору в найвіддаленішому пункті країни чи попередити їх засто-

ванням централізованої машини терору, як це робив Сталін, є всі умови для довготривалого існування персональної диктатури. Сталін міг її тримати, якби жив, ще десять чи двадцять років. Але навіть за цих умов неможлива тривала колективна диктатура. Уже в самій колективності її заперечення. Бо коли диктатор сам вирішує й наказує, колективно треба всі заходи насамперед обговорювати й дискутувати, щойно тоді їх здійснювати. Отже кожного разу треба рахуватися з розходженнями й властивим людській натурі бажанням мати власну думку.

Зовнішня єдність, що триває і так уже довго в Кремлі, має свої пояснення: десяток людей, що тепер керує ССРСР, об'єднаний спільним страхом перед народом за злочини, які вони спільно під орудою Сталіна поповняли десяти роками. Але єдність ця дуже хитка. Мірою неминучого притуплення вістря диктатури їм доводиться кидатися то в один, то в протилежний бік: то розстріляти Берію і зміцнити сталінські методи, то, навпаки, розстріляти Рюміна і засудити їх. Такі хитання не можуть відбутися без більш чи менш гострих суперечок в середовищі «колективного керівництва» ССРСР, які в кінцевому рахунку доведуть диктатуру, утримувану після смерті диктатора, до краху.

Отже висновок: сама афера Рюміна мало говорить про те, наскільки сьогодні можна сподіватися на її підставі безпосередньо якоїсь зміни в ССРСР, але в ряду подібних вона багатозначна, як ознака нетривкої єдності в Кремлі, наслідком чого рано чи пізно мусить дійти до таких розходжень, які в середині самого «колективного керівництва» зліквідувати не буде змоги, що досі покищо з причин, наведених вище, вдавалося.

I. K.

Союз учасників української визвольної боротьби — СУУВБ

(впс) З великим занепокоєнням і тривою треба було впродовж років спостерігати ненормальне, на нашу думку, явище, що **Організація Українських Націоналістів**, яка на рідних землях стала за останнє півтораста років політичним раменем революційно-визвольного руху і на плечі якої впала левіна частина політичної відповідальності за ідейний зміст та практичну політичну дію визвольного підпілля, — що ця організація знайшлася без організаційного та ідейно-програмового відповідника серед української громадськості на чужині. В наслідок цієї ненормальності представництво керівного органу всієї визвольної боротьби в Україні — в політичній, військовій і громадській площинах — ЗП УГВР було примусом відбивати жалюгідні, а то й зовсім нечесні, напади на ОУН, з'ясувати та боронити її ідейно-програмові позиції. До речі, таке відбивання нападів і з'ясування та оборона позицій однієї з формаций українського визвольного руху на батьківщині були за таких обставин завданням Закордонного Представництва Української Головної Визвольної Ради, що її ОУН на українських землях визнає і підтримує як верхове керівництво всієї революційно-визвольної боротьби.

Наслідки цієї оборони відомі: напади були і є спрямовані на ЗП УГВР, а через те також і на Українську Головну Визвольну Раду та на весь визвольний фронт в Україні.

Відповідальність за такий стан справи

несе виключно донедавній Провід ЗП ОУН, зокрема колишній голова цього проводу С. Бандера, яким Провід ОУН на українських землях своїм рішенням з літа 1953 р. фактично наказав уступити, уповноваживши Лева Ребета, Зиновія Матлу і Степана Бандеру «тимчасово передати керівництво Закордонних Частин ОУН і реорганізувати їх згідно з позиціями Проводу ОУН в Україні».

Ненормальний стан був зліквідований і ОУН дістала свого організаційного та ідейно-програмового відповідника серед української громадськості на чужині в реорганізованих Закордонних Частинах ОУН.

Довготривалу кризу в ЗП ОУН було остаточно ліквідовано в лютому 1954 р. і ліквідація цієї кризи є одним із най-позитивніших явищ українського політичного життя на чужині за останні п'ятиріччя, зокрема в аспекті визвольної боротьби в Україні.

★

Цей процес реорганізації проходить тепер усюди, де проживають та діють учасники революційно-визвольного підпілля, зокрема члени ОУН, так як і переломна криза охопила була всіх цих учасників.

Одним із наймаркантишніх проявів цього процесу є ситуація серед української громадськості в США, де постала Підготовча комісія для створення «Союзу учасників української визвольної боротьби — СУУВБ», в склад якої увійшли:

проф. Кость Кононенко — голова, проф. Юрій Бобровський, д-р Роман Борковський, Кирило Маслович, Зиновій Матла, Юрій Мадик, Осип Мороз, д-р Мирослав Прокоп і інж. Зиновій Салій — члени.

Ця підготовча комісія видала друком «Матеріали», які з'ясовують потребу виникнення СУУВБ як окремої політичної організації на терені США.

У «Вступі» (стор. 1-3) викладені, м. ін., напрямні цієї організації: «а) реактивізація кращого елементу, який в загальній дійшов, знеохочений внутрішньою порожнечною системою мережі (дотеперішній) ЗП ОУН; б) наповнення роботи українських націоналістів в США здоровим політичним змістом, що станеться при умовах їх ідейного пов'язання з Краєм та піднесення рівня політичної праці; в) створення активного осередку для опрацювання української політичної визвольної концепції; г) заповнення тих ділянок внутрішньої і зовнішньої роботи, які через природу дотеперішньої Організації не заповнюються».

На зміст «Матеріалів» складаються: стаття п. н. «Союз учасників української визвольної боротьби» (стор. 4-7), Проект статуту СУУВБ (стор. 8-9), Деклярація основників і членів СУУВБ (стор. 10) і Заклик до учасників української визвольної боротьби (стор. 11).

В «Деклярації» з'ясовані завдання СУУВБ: «а) вірно заступати український визвольний рух та його ідеї; б) протиставитися всяким намаганням викривлювати справжній зміст та ідейні надбання українського визвольного руху, а зокрема поборювати чужі українській духовності елементи нетолерантності, виключності і антидемократизму; ... г) змагати до перемоги ідей українського визвольного руху серед української еміграції та поширення їх серед демократичного світу; ... е) співпрацювати з усіма українськими національними політичними силами поза рідними землями та змагати до єдності дій тих сил на користь національно-визвольної боротьби українського народу».

Про «Проект статуту» — він обіймає 36 параграфів у таких розділах: I. Назва і терен діяльності, II. Мета і характер, III. Завдання і форми діяльності, IV. Членство, V. Загальні збори, VI. Головна управа, політична рада, контрольна комісія, членський суд, управи відділів та мужі довіря, VII. Фонди, VIII. Окремі постанови — в редакційному поясненні говориться, що він є

«спробою створити на терені США такі організаційні форми, в яких учасники українського визвольного руху могли б в рамках обов'язуючих у цієї країні законів виконати свої обов'язки супроти воюючої України та всього українського народу, що веде боротьбу за повну незалежність».

У зв'язку з цим поясненням варто зацітувати § 36:

«Союз може вступити в організаційні і ділові зв'язки з організаціями подібного характеру поза межами США. Для виконання цієї постанови Союз може висилати своїх делегатів на конгреси згаданих організацій, які мають міждержавний характер згідно з постановами конгресових правильників тих же організацій».

★

Ми дали тільки коротку журналістичну оцінку цього цінного політичного видання, яке на терені США виконає свою роботу та завдання, яке перед кожним учасником визвольної боротьби на чужині ставить наша батьківщина, а зокрема революційно-визвольний рух на рідних землях та його керівні органи.

Палко вітаємо почин Підготовчої комісії СУУВБ та бажаємо їй і всім учасникам визвольної боротьби, що тепер на терені США якаякращих успіхів у відповідальній праці.

Для зацікавлених читачів нашої газети подасмо адресу СУУВБ:

Ukrainian National Home
for Sojuz Uchasnykiv
Ukrainskoj Wyzwolnoji Boroty
142 Second Ave. Apt. 45
New York 3, N. Y. / U. S. A.

(Закінчення з 2. стор.)
ми державами. Прекрасно! З погляду етичного це становище — бездоганне. Але вони запитують: припустимо, що словацькі або чеські робітники збунтуються і до Чехо-Словацьчини вступають союзові війська? Чи в такому разі Вашингтон буде вважати це за акт агресії, рівний агресії північних корейців на Південну Корею? Якщо ні, то чого варті моральні принципи американської закордонної політики?

Підійдімо до цієї справи також з іншого пункту бачення. Здається річчю певною, що якщо Росія ударить на тітовську Югославію, це буде вважатися за casus belli. Правдоподібно, що Греція і Туреччина вирушили б на допомогу Югославії. Керівництво збройних сил Атлантійського пaktu на Близькому Сході що найменше проголосило б мобілізацію. Перед ОН була б, мабуть, поставлена вимога засудити новий акт союзової агресії.

Далі — візьмімо ситуацію Польщі. Звичайно, всі поляки прагнуть визволення з-під союзової руки, і колосальна більшість їх настроєна проти комуністичного режиму в Варшаві, — хоч би тому, що уряд є атеїстичний, а поляки являють собою народ глибоко християнський. Але поруч цієї туги за свободою, за національною незалежністю, якої з причини росіян і німців поляки були позбав-

лені впродовж останніх 180 років (за винятком 20 років поміж двома війнами), є також почуття розпачу, що, крім їх відвічнних переслідувачів, росіян, ніхто не визнає їх прав на лінію Одра-Ніса в характері західного кордону Польщі. Не могою справою є розмірковувати, чи мають вони рацію, чи ні. Я обмежуся констатацією, що їм мусить бути невимовно важко думати, що цьому відвічному ворогові вони завдають теперішній західний кордон. Ще тяжчою є думка, що вони не знаходять у цій справі на Заході ніякої підтримки, бо ж кожний мислячий поляк мусить здавати собі справу, що Одра-Ніса не є для союзу західним кордоном Польщі, а являє собою лише стратегічну лінію Москви. Кожний поляк мусить також здавати собі справу, що в ту хвилину, коли виявиться, що в інтресах Кремля лежить передати відвідані землі німцям, Кремль віддасть їх без найменшого вагання, не рахуючися з волею польського народу.

Ось кілька прикладів справ, які тяжким каменем лежать на серці кожного вигнанця. І вони обтяжують його думку. Ставлення проблеми миру з совєтською Росією на першому місці є в його очах веденням політики «примирення» супроти Росії — і нічим більше...

ЛЮІ ГАЛЯНТЬЄР

ОГЛЯД ПОДІЙ В ССРСР

Шкільна дискусія, советські ювілеї і виїзд на цілини

«ВЕЛИКА ДИСКУСІЯ» В ССРСР

В добу найбільшого наближення до старих царських часів, постановою совєтського уряду від 16. 7. 1943 р. було введено відокремлене навчання хлопців і дівчат у советських неповно-середніх і середніх школах. Ця постанова була введена головно в містах і проіснувала до сьогодні. Цю систему навчання змінє тепер постанова ради міністрів ССРСР «про введення спільного навчання в школах Москви, Ленінграда і інших міст».

Найцікавішим є те, що для введення спільного навчання хлопців і дівчат наводяться аргументи цілком протилежні тим, якими десять років тому схвалювалося протилежне, і для цієї справи, щоб критику попереднього рішення уряду, заангажовано батьків дітей і вчителів, що мали «висловити свою думку». Широку статтю на цю тему написав міністер народної освіти РСФСР І. А. Каіров. Він, щоправда, подає дані лиш про РСФСР.

На зборах батьків у Москві, як пише Каіров у «Правді» від 20. 7. брало участь понад 70 тис. батьків, а виступало 6 тис. На зборах учителів у Ленінграді брало участь 3 695 осіб, — виступало — 307; в Горькомі — 3 236, виступало 211 і т. д. Каіров підкреслює в статті, що на зборах «була надана повна можливість обов'язково висловити свої думки і пропонувати будь-які рішення цього питання». Це підкреслення Каірова не випадкове. Справа ж бо не в тому, що скликано мітинги перед тим, заки мала вийти постанова. Йдеться про те, що советський уряд організував опит громадництва. Каіров, підкреслюючи це, не помічає, що своєю заявою він стверджує, що перед цим навіть висловитися в справі навчання своїх дітей, було неможливо. Тобто, що в ССРСР панувала повна поліційщина. Ми не будемо тут займатися міркуваннями на тему, чи та «лібералізація» відносин, доказів якої зустрічаємо по смерті Сталіна немало, йде згори чи знизу, під тиском мас. Ствердімо тільки, що вона апробується і що советський уряд потребує аргументу, що він рахується з думкою населення.

В статті є й інші вислови Каірова, що підтверджують ці думки. Дещо нижче він пише: «Виступаючи на зборах з задоволенням згадували, що партія і уряд дали батькам можливість висловити свою думку в такому важливому для них питанні, що торкається виховання їх дітей (досі це була справа уряду). Учителя П. з Москви (прізвища не подано) сказала: «10 років я чекала, що цей експеримент (окреме навчання) дасть якінебудь корисні наслідки, але він сам себе не оправдав».

Товариш міністер наводить вислови «народу» лише в користь цієї постанови, хоч самозрозуміло, що при вільній дискусії повинні б бути і протилежні думки. Його дискусанти висували лиш урядові аргументи: що відокремлене навчання не було успішним; що через нього підпадає дисципліна, головно в хлоп'ячих школах; що це протирічить соціальному укладові життя в ССРСР, де жінка і чоловік всюди — в навчанні і на праці — разом. А Каіров ще робить багатозначний натяк: «...коли хлопці і дівчата зустрічаються рідко і тільки поза школою, утруднюється владнання товариських взаємин, що деколи приводить до небажаних наслідків». Урядовий тон висловлювань батьків радше говорить на некористь пропонованій «лібералізації».

СПОРТОВІ ПАРАДИ В ССРСР

Особливо імпазантно відзначено в цьому році день спорту в ССРСР (18. 7.). Советські спортсмені, особливо в останньому році, здобули велику кількість перших місць у міжнародних змаганнях. Всі підготовання до відзначення дня спорту йшли в напрямі скапіталізування цих успіхів як у міжнародній, так і внутрішній політиці. Навколо цього дня советська преса, радіо і інші засоби пропаганди робили великий шум. Вже не зустрінемо ні крихти традиційного обурення проти спортсменів-професіоналів і до міжнародних спортивних змагань. Навпаки, передова «Правда» від 18. 7. надає прим міжнародним змаганням значення чисто політичного завдання, мовляв, вони «...служать великій і благородній справі боротьби народів за послаблення міжнародного напруження, за збереження і закріплення миру в усьому світі».

Про успіхи спорту в ССРСР і Україні, що тепер вимірюються в першу чергу рекордами, наводяться такі дані. За останніх п'ять років советські спортсмени 2 200 раз покращували советські спортивні рекорди і 209 раз здобували або

виконували світові рекорди. В першому півріччі цього року советські спортсмени (з усього ССРСР) здобули 45 світових рекордів («Правда» від 18. 7.). Спортсмени України в останньому році здобули 5 світових рекордів, 45 всесоюзних і 300 республіканських («Правда» від 18. 7.). Ці цифри дуже промовисто говорять про те, скільки зусиль витрачає совєтський уряд на розвиток професійного спорту, щоб за його допомогою «укреплить мир во всьому міре».

ЮВІЛЕЙ СОВЕТСЬКОЇ ФЛЬОТИ

День советської военно-морської фльоти пройшов відносно скромно і трафаретно. Під цим поглядом немає чим особливо хвалитися, бо советські морські сили розбудовані в порівнянні з передовими морськими потугами світу слабо, а морські традиції як царської Росії, так і ССРСР не мають жодних блискучих сторінок.

В день морської фльоти (25 липня) і наступного дня советська преса була зайнята обговоренням ноти советського уряду до держав Заходу в справі нового пропагандивного трюку — т. зв. проекту колективної безпеки Європи, а справами фльоти зайнялися лиш побіжно, хоч 25. 7 газети надрукували на цю тему передовиці. В користь советської «п'ятуги» на морі «Правда» потрапила заквітцати тільки передовість моряків у революційній діяльності за царату, участь моряків (але на суходолі) в боротьбі з інтервенцією в час революції і, врешті, що німці в другій світовій війні не висадили ні

одного десанту з моря (бо не пробували), тоді, як совети це робили «понад сто разів». Ні словом не згадано, що велика кількість советських підводних човнів (понад 250) не відіграла в воєнних подіях жодної ролі, тоді як цей рід зброї в руках німців являв собою дуже загрозову силу для пануючих на морях альянтів. Советська преса радше використовує це мілітарне свято для пропаганди «миру» і для нагінки на «воєнних гістериків».

З нагоди свята Булганін видав «залпосий» наказ для фльот і фльотиль, напередодні відбулося в Колонній залі Кремля засідання, в день свята — паради в головних портах ССРСР з «залпами», а по всьому ССРСР — гутірки, мітинги, виставки тощо для переконування населення в силі ССРСР і «миролюбних намірах» уряду.

Відносно гучно були влаштовані ці паради на українському чорноморському побережжі. Вже задовго перед 25. 7 понад 200 активістів ДОСААФ-у роз'їздили по містах і селах чорноморського побережжя з гутірками і мітингами. Влаштовано масові морські і річкові змагання членів ДОСААФ-у, найповажнішим з яких був шлюпоковий рейд київських студентів з Миколаєва до Нової Кахівки і назад і студентів Миколаївського кораблебудівельного інституту до Симферополя та Ялти і назад. Командир Чорноморської фльоти адмірал С. Г. Горшков відібрав 25. 7 дефіляду воєнних кораблів у Севастополі, після якої від-

3 советського життя

ПОРОЧНИЙ ДОГІР КАДРІВ

Для шляхового будівництва в районі Каховської ГЕС поруч з діючою Херсонською машинно-шляховою станцією утворено в минулому році ще дві станції — в Бериславі і Каховці.

Станції працюють незадовільно. Потужна будівельна техніка — бульдозери, скрепери, грейдери — використовується погано. Головною причиною незадовільної роботи станцій є те, що трест механізації земляних робіт (єдиною тов. Крикуненко, начальнік відділу кадрів тов. Сафронов) не відмовився від порочного стилю в роботі і розстановці кадрів. Досить сказати, що в Бериславській машинно-шляховій станції за рік змінилося 6 директорів, при чому деяких з них, як, наприклад, тт. Палія і Кашубу, двічі призначали директорами станції і двічі звільняли з цієї посади.

В Каховській машинно-шляховій станції змінилося за цей час чотири директори, а в Херсонській — чотири головних інженери.

В Бериславській машинно-шляховій станції не справлявся з роботою директор тов. Кісельшгойн. Його перевели в Каховську станцію і там зняли з роботи. Провалював справу в Херсонській машинно-шляховій станції виконуючий обов'язки головного інженера тов. Матвієнко. Його зняли з роботи і призначили головним інженером іншої станції.

Така карусель з призначенням, звільненням і перестановкою кадрів дуже відбивається на роботі. Конкретну оперативну допомогу керівництву станцій трест підмінє бюрократичними наказами, директивами, паперовою писаниною. Тільки Херсонська машинно-шляхова станція за перші чотири з половиною місяці цього року одержала з тресту 555 директив, наказів та різних вказівок.

Про порочну практику керівництва тресту добре знають у міністерстві автомобільного транспорту УССР, але заходів для наведення порядку не вживають.

С. Рябець

(«Радянська Україна», ч. 159)

БЕЗВІДПОВІДАЛЬНІ ЗВ'ЯЗКІВЦІ

У лютому я передплатив газету «Радянська Україна» в поштовій конторі м. Бердичева на квітень—червень. Настав строк одержання газети, а її не доставляють. Звернувся на пошту. Пообіцяли налагодити доставку, але справа не покращалась.

В травні я переїхав у Тетерів. Перед від'їздом з Бердичева переадресував газету на нове місце мого проживання. Тут повторюється та сама історія: кілька днів приносять газету, а потім знову немає.

Тетерівські зв'язківці кажуть, що винні працівники Житомирської контори зв'язку, а в Житомирі вину скидають на бердичівських зв'язківців.

Коли припиниться ця бюрократична карусель з посиланням один на одного?

П. Грибок

(«Радянська Україна», ч. 155)

БДЖОЛИ НЕ ВИНІ!

Відшуміла повинно вишневих садів весна. Цвітінням запахної білі акації, еспарцету розпочалося бджолине літо... Як завжди, з раннього ранку до пізнього вечора трудяться бджілки на колгоспних пасіках.

Почалося роїння і медозбір. Багато роботи і турботи у колгоспних пасічників: садити реді, ставити рамки з вошиною, качати мед...

Та одного старання мало. Для того, щоб колгоспні пасіки зростили і давали дедалі більше меду, потрібні вулики, вощина, потрібні медогонки, щоб качати мед.

Де ж усе це придбати? Звичайно, на заготівельному пункті бджільництва. І от ідуть пішки ідуть поїздами і автомашинами за десятками і сотні кілометрів колгоспні пасічники до Уманського міжрайонного заготпункту бджільництва.

А на тому пункті чого тільки нема: вошини нема, вуликів нема, димарів нема, дроту нема... Одним словом, крім завідуючого Бондарчука, — нічого нема.

— Як же це так? — обурюються пасічники. — Адже пасічницький сезон давно почався, а у вас нічого нема.

— Писав я вже і в Черкаську обласну контору бджільництва, і начальникові республіканського управління бджільництва, але справа — ні з місця, — підповідає тов. Бондарчук.

Може, це пасічники такі недбайливі, що згадали про інвентар та вошину лише тепер? Чи не краще було б ще зимою про все подумати?

Думали.

Ще з минулого року оббивають вони пороги заготпункту, та даремно: вже другий сезон там абсолютно нічого нема.

Після утворення Черкаської області кілька заготівельних пунктів відійшло від Київської облбджілконтори до Черкаської.

Київська облбджілконтора запропонувала Черкаській прийняти пункти і наявний інвентар. Але начальник Черкаської облбджілконтори В. А. Новиков рішуче заявив:

— Що? Я?! Не буду приймати — зайва морока. Ось ми зробимо заявку в Київ і весь потрібний інвентар одержимо!

Його підтримав начальник управління бджільництва міністерства сільського господарства УССР П. І. Скачко:

— Правильно, Новиков. Ми вас самі забезпечимо.

У березні, квітні і червні Уманський заготпункт здав 1 575 кілограмів воску. А вошин одержав — та й то лише в червні 729 кілограмів.

Колгоспні пасіки не виконують плану медозбору. Але бджоли в цьому не винні. Бджоли працюють істоти. Цього, на жаль, не можна сказати про деяких керівників, які повинні дбати про розвиток бджільництва.

Ф. Яблонський, В. Гнатюк

(«Радянська Україна», ч. 157)

булося масове плавання моряків і старших у формі зірки, в якому взяло участь понад п'ять тисяч осіб. Парада відбувалася на очах мас севастиопольської публіки і закінчилась відомими «народними гуляннями». Як бачимо, морські традиції України підтримують в ССРСР також.

ЗНОВУ ІДУТЬ НА ЦІЛИНИ

В другій половині липня в советській пресі і радіо знову появились пропагандивні заклики до молоді виїздити на цілини. Київське радіо навіть подало повідомлення з Києва і Дніпропетровську про виїзд нових партій молоді з обох областей, але не назвало кількості. Ці заклики повторюють також всякі з'їзди студентів чи, радше, тих, що скінчили студії і середні школи. Ці заклики і пропаганда за виїзд вказують на те, що молодь від виїзду ухиляється. Передова «Правди» від 20. 7 пише, що на цілини виїхало коло 140 тисяч. Цю саму цифру зустріли ми в советській пресі ще на початку червня, значить, від того часу ніхто не виїхав. Нагадаємо нашим читачам, що ще в квітні советська пропаганда хвалилася, що зголосилося понад 400 тис. «добровільців». Але їх чомусь на схід не перевозять, а тепер почалася нова пропаганда за виїзд.

Інше вузьке місце пропаганди про цілини — це цифри, подані про зорані землі. З одного боку, передова «Правди» від 20. 7 хвалиться, що площі «перевикористано», бо на весні засіяно 3 4 міл. га землі (замість 2,3 міл. га) і зорано 10 міл. га під посів на другий рік (план був засіяти в обох роках 13 міл. га), а тим часом «Правда» накидається на всіх відповідальних, почавши від міністерств, що площі не виконуються. Крім виконання цих площ, постас нова турбота — живня і будівництва жител для робітників. Досі всі жили в шатрах. Влітку це ще було можливе, а вже не довго чекати на сувору сибірську зиму. Ми вже поминаємо всякого роду дрібні неполадки, як брак харчів, пального тощо, з доставкою яких советське постачання вправитися не може. А це ще найважливіше завдання, бо це такі найбільше вплинуло на поставу молоді до виїзду на цілини, хоч вона вже «записалась». Треба пам'ятати, що, крім офіційних «листів з цілини», що їх друкують у пресі, ще є інші можливості інформувати про те, що діється на цілинах.

КРИЗА ВУГІЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

В «Радянській Україні» від 16. 7 надрукована стаття міністра новоствореного міністерства вугільної промисловості України К. Поченкова на тему вугільної промисловості, що не від сьогодні турбує советських керівників господарства. Справа в тому, що кілька років тому мала бути введена повна механізація видобування вугілля, всі шахти дістали належну кількість потрібних машин і мала бути введена організація праці за т. зв. графіком циклічності. Основною метою такої організації праці було повністю використати працю машин і робітника, застосувавши для цієї мети модерні методи організації праці. Почетників навіть згадує про хронометричні поміри в комбінаті «Сталінвугілля».

Практика однак показала, що організація праці в вугільній промисловості ССРСР не здатна застосувати цю нову методи праці. Почетників дає на доказ цього цілий ряд цифрових даних і згадує про те, що на багатьох шахтах стан навіть погіршився. В 1953 р. в шахтах УССР видобувало лише 73% запланого вугілля, в тому в комбінаті «Сталінвугілля» — 68%, «Ворошиловградвугілля» — 82%, а в комбінаті «Українівугілля» норм виробітку не виконує більше, ніж половина шахт. В квітні 1954 р. працювали за графіком циклічності лише на 28% підготовчих вибоїв, а виконали норми лише 13%. На понад 150 шахтах УССР лише понад половину працює за графіком, а, напр., на комбінаті «Ворошиловградвугілля» в квітні ц. р. працювало лиш 36%, тоді як у 1951 р. працювало 45%.

З цим зв'язана інша справа: слабе використання машин. За станом з першого травня, як пише міністер, працювало лише 56% вугільних комбайнів. Натомість він зазначає, що «... значна частина робіт все ще виконується вручну», і то як у шахтах, так і на поверхні. Причини такого стану товариш міністер бачить у поганій організації праці. В дійсності його викликали дві основні причини: брак фахівців і низька заробітна платня. Керівникам шахт не виплачується морочити собі голову з перевишколом кадрів і з не раз мало справною технікою, тоді як вони можуть за дешеві гроші найняти робітників. Самозрозуміло, що тяжко працювати за графіком там, де робітник не має належного матеріального заінтересування працею, бо ж ідеалом «графіку» є те, щоб робітник працював безперервно і з повним навантаженням. Цього не можна досягнути навіть при допомозі вірних наглядців. П. Є.

„Мирові“ пропозиції Молотова

Точно за шість місяців після відкриття берлінської конференції, тобто 25 липня, совєтський міністер закордонних справ Молотов зробив пропозицію скликати знову конференцію чотирьох для розглянення можливостей створити «європейську систему колективної безпеки», і в цьому плані — повну нейтралізацію Німеччини. Як відомо, в міжчасі Захід мав змогу відбутися ще одна конференція, цим разом у Женеві, яка, вже абстрагуючи від успіху комуністичного бльоку, призвала до далекосяжних розбіжностей між західними державами і навіть захитала тверді основи англо-американського альянсу.

Совєтська пропозиція скликати нову конференцію не знайшла зацікавлення у Вашингтоні, при чому американські урядові кола дали недовзначно до зрозуміння, що передумовою будь-яких розмов з більшовиками є справжні докази «широкого бажання» Москви відпустити міжнародну ситуацію. Згадана пропозиція знайшла однак насторожене і уважне зацікавлення Великої Британії і Франції. Зокрема Мандес-Франс не почував себе під сучасну пору на силах одверто відкинути нові більшовицькі спокуси і заявив тільки, що це є дуже важлива справа і що вона гідна обміркування.

Що «нового» пропонує більшовицький уряд західним державам, якщо мова про європейський комплекс, а зокрема про об'єднання Німеччини? Для кращого зрозуміння совєтської європейської політики є доцільним пригадати програму, виступи і конкретні пропозиції Молотова під час берлінської конференції. Коли совєтський міністер закордонних справ прийшов в Берлін до переконання, що його пропагандивні виступи лишаться без відгуку і впливу на хід подій, він презентував 10 лютого 1954 план «колективної безпеки» для Європи, який мав би заступити «агресивну» європейську оборону спільноту — ЕОС, спрямовану проти ССРСР. Європа «тридцяти двох», тобто всі європейські країни, не зважаючи на їх теперішній державний устрій, повинні, на його думку, стати «незалежними» від усіх впливів і в першу чергу не зв'язувати себе «з американськими агресивними планами, зверненими проти ССРСР». Проект такого загальноєвропейського договору передбачає в пунктах 1 і 7 наступні зобов'язання:

- 1) «Учасниками договору можуть бути всі європейські держави, не зважаючи на їх суспільний устрій, які визнаватимуть цілі і переберуть зобов'язання, передбачені в договорі.
- «До створення єдиної миролюбної, демократичної німецької держави можуть рівноправно брати участь у цьому договорі Німецька Демократична Республіка і Німецька Федеративна Республіка.
- 7) «Партнери договору переберуть на себе зобов'язання не брати участі в жодних коаліціях і не заключати жодних договорів, які заперечували б цілі договору і колективної безпеки в Європі».

Європейська безпека і вся політична система європейського суходолу в американському і совєтському розумінні найтісніше пов'язані з проблемою німецької суверенності, озброєння і, що найголовніше, об'єднання цієї країни. Совєтський план щодо «об'єднання» Німеччини був побудований на трьох головних założеннях, з'ясованих у т.зв. плані п'яти точок і предклядених 4 лютого Молотовим на берлінській конференції:

- 1) Німеччину повинні залишити всі окупаційні війська за винятком малих контингентів, які мали б виконувати контрольну функцію.
- 2) Німеччина не сміє входити в жодні альянси, коаліції чи пакти, які вказували б будь-яку західну орієнтацію. (Молотов думав про цій нагоді про ОПАП і ЕОС, яким він з пропагандивних моментів закидає мілітарно-агресивний характер).
- 3) Німецькі вибори можуть відбутися щойно після зформування німецького уряду. До якого входили б представники Східної і Західної Німеччини.

Більшовицькі пропозиції як тоді, так і в ноті від 25 липня сформульовані в першу чергу під пропагандивним аспектом і повторюють відому фразу, що «СССР бажає розв'язання німецької проблеми на базі об'єднаної Німеччини, як миролюбної, самостійної і демократичної держави».

Нова пропозиція Молотова повторює ще раз відому тезу про «створення європейської системи колективної безпеки», яка рятувала б, на його думку, єдність і цілість Європи. Більшовикам ідеться тепер, як і шість місяців тому, про повну нейтралізацію Німеччини, що в наслідку призвело б до опанування цієї

країни, тоталітарним більшовицьким режимом. Якщо візьмемо до уваги, що т.зв. «Народна поліція» в Східній Німеччині не має нічого спільного з нормальними поліцейськими кадрами, а являє собою звичайну, добре вишколену і відповідно озброєну армію, то можна уявити собі, як виглядала б Німеччина після одного року «совєтської нейтралізації». Зайво говорити про широку розбудовану апарату безпеки і фактичну диктатуру однієї партії в Східній Німеччині, т.зв. «Об'єднаної соціалістичної партії» (СЕД). Нова совєтська поща дуже виразно говорить про «нейтралізацію» Німеччини, при чому не вільно забувати проєкт мирового договору з Німеччиною, який був висунутий більшовиками під час берлінської конференції і який явно і недвозначно вказує на справжню мету більшовицької політики. В першу чергу ідеться про те, щоб цілковито ізолювати Німеччину і цим самим унеможливити створення таких німецьких мілітарних контингентів, які входили б у західну мілітарну оборонну систему — ОПАП і ЕОС.

Варто відмітити, що нова совєтська пропозиція з натиском підкреслює «безпеку німецької ремілітаризації», з якою може зустрітися Франція. Така теза призначена головно для французьких нейтралістів і противників ЕОС, щоб роздмухати антинімецькі реєнсименти і приспати чуйність антикомуністичних німецьких сил.

Молотов не забув також про Великобританію: нота обговорює і коментує проблему заборони винищувальної зброї, вказуючи на велику небезпеку знищення культурних та цивілізаційних цінностей, якщо б прийшло до вжитку атомової зброї. «При наявності таких обставин дуже важливо здійснити міжнародне домовлення про цілковиту заборону атомової зброї і зменшення озброєнь та мілітарних сил в усіх країнах».

Об'єктивно всі ці заяви не являють собою жодної вартості; вони навіть з совєтського пункту бачення не вносять нічого нового. Але їх теперішнє акцентування і згадка в контексті, що «приречені на загибель гітлерівці перед кінцем війни живили не таку зарозливу, але все ж таки ракетну зброю», є розраховані на ментальність і почування британської громадської думки. Відомо всім, до

якої міри сер Вінстон Черчил є перестрашений можливостями атомової війни, і тому, мабуть, Молотов ще раз нагадав йому, що навіть «приречені на загибель» оперували ракетами.

Сам зміст більшовицьких пропозицій скликати європейську конференцію не має жодного значення. Однак час і обставини, в яких вони були зроблені, викликає узадатнені побоювання. Молотов намагається унеможливити Мандес-Франсові переведення внутрішніх реформ: впорядкувати відносини в Тунісі і фінансово оздоровити Францію. Нова європейська конференція, яка тривала б два-три місяці, припинила б працю енергійного французького прем'єра і прив'язала б його до конференційного стола. Таксаж питання ЕОС було б відкладене без вирішення на не обмежений час.

Така європейська конференція застала б західні країни в цілковитому роз'єднанні. Тіму під кожним оглядом така конференція, абстрагуючи від того, що вона ні до чого не довела б, принесла б тільки нові розбіжності між західними альянтами.

Але найбільш гнітючим фактом, який доводить ся реєструвати, є це перебрання більшовиками політичної ініціативи знов у свої руки. Сьогодні вони пропонують Захотві мирові конференції, «систему колективної безпеки», розмови вчотирьох, в'ятьох; вони виступають з можливостями «відпруження міжнародної ситуації», з потребою заборонити вживання атомової зброї, і то в «щирий тривозі» за «існування культурних та цивілізаційних цінностей».

Західна сторона, а головно США, каже тепер тільки «ні». Відмовляючись від наданої більшовиками дипломатичної розгри і не маючи власної концепції, як найкраще зустрічати російсько-більшовицький імперіалізм у сфері міжнародних відносин, США після женеєвської конференції були зіпхані на ролю недоволеного і загніваного обсерватора.

Відсутність зовнішньо-політичної концепції в теперішній адміністрації США залишає совєтській дипломатії великі можливості, яка зручно використовує це на шкоду західному світові і для готування дальшої агресії. Перебрання більшовиками політичної ініціативи в «холодній війні» може в своїх наслідках бути більш фатальним, ніж на приклад, окупація комуністичними військами тої чи тої країни.

Спроба оздоровити Францію

Можна мати різні погляди на особу Мандес-Франса, який недавно очолив французький уряд і робить усі можливі заходи, щоб провести нормалізацію французьких економічних відносин і загальне державне оздоровлення, але не можна заперечити, що він впровадив новий дух у діяльність державного апарату і, що найголовніше, ясно і одверто сказав французам, що вони мусять робити. Навіть упорядкування годин праці поодиноких міністерств указує на те, що новий шеф не думає продовжувати традицію вузького і вигідного урядування, але що у французьких урядових установах можливими є також точність, акуратність і солідність.

Мандес-Франс поставив собі чотири головні завдання, які є одночасно життєвими проблемами Франції.

Насамперед ішлося йому про закінчення війни в Індостані, що тривала вже вісім років і надмірно виснажувала Францію. Мандес-Франс не робив собі жодних ілюзій щодо вислиду закінчення цієї «брудної війни». Він був свідомий, що Франція її програла і що поразка має генеральний характер. Важливим було, хто перший матиме відвагу це признати, капітулювати і згідно з наслідками такої програми діяти далі. Така ролля припала Мандес-Франсові, і він, не ховаючись за завуальовані дипломатичні заяви, сказав ясно: ми війну в Індостані програли, зробім з цього належні висновки і впродюкуємо інші політичні справи, зовнішні і внутрішні. Мандес-Франс виконав своє перше завдання і заключив в Індостані перемир'я, не промовчуючи, що це була програнна, при чому він може записати на своє конто, що мав відвагу сказати це надмірно амбітним і перечулим французам.

Три дальші завдання стоять ще перед цим енергійним, антидоксиерським і діловим прем'єром. Другою проблемою, яка теж очікує скорого і досить невдячного вирішення, є замирення в Тунісі. Спротив туніського націоналізму проти колоніального режиму набирає з кожним днем щораз зарозливіших познач. Постійні перестрілки, численні атентати і

парламент і уряд з участю націоналістичних політиків. Не випадково поїхав з Мандес-Франсом маршал Жуєн, відомий репрезентант французької «силової» політики і старий колоніаліст. Якраз його присутність мусіла зробити явним навіть найзапеклішим прихильником колоніальної політики, що заходи нового уряду є ксненчі, невідкладні і в інтересі самої Франції, якщо вона бажає мати взагалі якісь впливи в Тунісі.

Третій пункт програми Мандес-Франса охоплює економічні і соціальні питання, які були відсутні попередніми урядами, які, до речі, своєю слабою постановою допомогли спричиненню кризи французької економіки, а головно французької фінансової політики. Мандес-Франс в першу чергу хоче отримати від парламенту уповноважуючий закон видавати з рамени уряду розпорядження щодо дрібніших соціальних і економічних справ. Ідеться йому про закінчення безконечних і безплідних парламентських дебат над дрібними питаннями, які можуть бути вирішені адміністративним шляхом без обтяження легіслативи. Фінансова реформа, спрямована на оздоровлення курсу франка, вимагає радикальних бюджетних скорочень і посилення торгівлі. Курсують навіть поголоски про можливість девальвації французького франка. Важливим для нового уряду є також питання підвищення платень, яке, з однієї сторони, здобуло для Мандес-Франса повну підтримку соціалістів, але, з другої, захищає стабільність цін.

Всі ці внутрішньо-політичні проблеми і далі стоять у тіні головного міжнародного питання, а саме — ратифікації ЕОС. Мандес-Франс зробив конкретні заходи, щоб звести противників і прихильників ЕОС для уточнення поглядів. Йому не вдалося досягнути їх узгодження, і тому, мабуть, він буде примушений предклясти парламентові незмінений договір про ЕОС. Не зважаючи на те, чи цей договір буде ратифікований, чи він перепадає, Мандес-Франс бажає мати в європейському питанні ясність. Він хоче негайно знати, чи Франція вестиме свою політику з наміром здійснювати європейське об'єднання, чи вона повернеться до традиційної форми зовнішньої політики, себто балансу сил, національного інтересу тощо.

Абстрагуючи від того, як та четверта проблема програми Мандес-Франса буде вирішена, позитивом є його бажання скоро її розв'язати. Два роки дискусії показали достатньо переконливо, що інтеграція німецьких дивізій в одну європейську армію під спільним командуванням була б найкращою з усіх запропонованих можливостей. Коли однак більшість французького парламенту не є згідною з французьким національним інтересом, тоді вона мусять поставити політичну альтернативу. Франція мусять висунути тоді нову концепцію своєї європейської політики, навіть якщо така політика буде старою схемою. Невистачальними є тільки неація ЕОС і антиамериканські настрої; французька політика мусять бути вирішена в той або інший спосіб, і цього Мандес-Франс якраз і хоче.

Цей французький прем'єр в доволі невідрадній ситуації рiшився за пляном і, головно, реалістично розв'язувати політичні проблеми. Цього не зможе заперечити навіть його найбільший противник. Він врешті є, здається, першим, хто має відвагу сказати, що Франція не належить до групи перших і великих потуг. Вона, мабуть, на його думку, повинна вести таку політику, щоб бути добре ситуюваною державною в групі другорядних держав. Щоб на таке рішиться і згідно з цим діяти, треба бути не тільки реалістичним і відважним, але також і великим політиком.

Купуйте книжку з дій УПА

що появилася у видавництві „ДО ЗБРОЇ“

СПОМИНИ ЧОТОВОГО ОСТРОВЕРХА

Хроніка Тактичних відтінків УПА „Лемко“ і „Маківка“
1944—1948

Замовляйте у видавництві „Сучасна Україна“

Ціна: в Австралії — 10 шил., в Англії — 8 шил., в Аргентині 12 песів, в Бельгії — 48 фр., в Бразилії — 25 кр., в Венесуелі — 3.15 бол., в США і Канаді — 1.50 дол., в Німеччині — 4 н. м., у Франції, Тунісі — 340 фр., в Швайцарії — 4 фр., у Шведії — 4.80 кор
Кольпортерам даємо 20% опусту

Замовлення виконуємо за попереднім надісланням готівки. Гроші просимо висилати за кордоном — на адресі представників, в Німеччині — на адресу видавництва.

язп

Під знаком німецької мовчанки

ПІМЦІ ЩЕ НЕ ЗАЙНЯЛИ ЯСНОГО СТАНОВИЩА ДО УКРАЇНСЬКОЇ СПРАВИ

Українська проблема набрала за останні роки такої питомої ваги, а привернення існуючій українській державі її національного змісту і повної суверенності настільки стає питанням часу, що захопить потреба критично розглянути ставлення інших народів і держав до української визвольної боротьби і державності.

Перебуваючи в остаточній стадії змагань за національну державу, напередодні подій, що можуть вирішити це питання, нам треба точно знати, де наші прихильці, а де вороги, чого від кого масмо сподіватися.

Таку аналіз і підсумки треба звільнити від покутуванням ще в нас сентиментів чи ресентиментів, треба підходити до справи без сльози почуття та особистих переживань і розглядати її в площині виключно політичній, в площині, говорячи прямо, політичного «do ut des».

Навчені досвідом недавнього минулого, коли бажання ставало батьком нашого політичного думання, а деколи й орієнтації, емоційних наświetлювань ставлення інших народів до нашої визвольної справи, пройшовши, врешті, під час останньої світової війни справжнє «кінське лікування» від політичної наївності, — не сміємо повторяти помилок минулого, за які потім доводиться платити гекатамбами жертв усього народу.

За відсутністю нормальної української дипломатичної служби і всіх тих каналів, при допомозі яких звичайно народ і держава виробляє собі уявлення про наставлення до них зовнішнього світу, — що відповідальну функцію мусить силою обставин перебрати еміграція, а зокрема покликана до цього політичні інституції і особи.

Німецьчина — європейська потуга
В градації народів і держав, що їх ставлення до української визвольної боротьби і держави висувається на перші місця, є безперечно німецький народ і його держава. Німці займають одну з ключових європейських позицій, а своїм біологічним, економічним і інтелектуальним потенціалом є упрізначені грати одну з перших скрипок в європейському політичному концерті. Наскільки вони зуміють відіграти політичну роль в майбутній вільній Європі, залежить від того, чи вдасться їм доповнити названі вище прикмети ще й політичним елементом. Відсутність повної суверенності Німецької Федеративної Республіки, яка фактично єдиною може репрезентувати сьогодні німецьку політику, не дозволяє ще на остаточні висновки. Маємо враження, що німецька політична концепція щодо всієї Європи, а зокрема щодо Східної Європи, є «in statu nascendi» і що її остаточне зформування вимагає ще часу. Тим не менше справи в цьому напрямі вже дозріли так далеко, одні тенденції зарисовуються так чітко, а відсутність других є така красномовна, що помічення українського спостерігача годі вже залишати довше в нотатнику для записок і внутрішніх звітів, а такі треба висловити публічно.

Нитками не стягти прірви
Багатогради українсько-німецькі взаємини в минулому мають, безперечно, багато світлих моментів, головною коли йдеться про відтинки культури, науки, приватних зв'язків. Є теж спільно пройдені етапи військової співпраці, який, при активнішій поставі і зацікавленні німецької сторони, міг би стати твердим каменем майбутньої побудови тісної співпраці обидвох народів.

Однак, над усіма цими виявами минулого залягла тяжка тінь недовір'я, а то і підозри, спричинена політикою Третього Райху в Україні під час останньої світової війни. На жаль, так сталося, що муральною працею тисяч німців призьбирання капіталу доброго імені Німеччини в Україні, капіталу крові, що її пролляли німецькі воїки в рядках українських національних армій під час визвольної боротьби за українську державу — був доценту зармунований ворожим українській визвольній боротьбі напрямком німецької політики під час останньої війни.

Спроби поодиноких німецьких гуртів чи осіб, наставлених прихильно до українських національних змагань, щоб урятувати під кінець війни те, що ще взагалі в німецько-українських взаєминах можна було врятувати, принесли ініціаторам таких акцій призначення і симпатії української сторони, навіть створили рідку сітку ниток сполуки над прірвою, що постала між обома народами в 1945 р., але засипати її ці спроби, самозрозуміло, не могли.

Ковто все ще обтяжене
Умови німецького «присмерку» в 1945—1950 рр. не були придатні для того, щоб впорядкувати німецько-українські стосунки.

Політичні труднощі, матеріальна і моральна руїна примусили німців в першу чергу відбудувати звалища своїх жителів, відшукувати себе психічно і відпочатків перебудувати своє політичне життя.

Але цей процес уже давно минув, і після німецького «присмерку» ми стали свідками епохи німецького «господарського чуда», розквітаючої німецької індустрії, великого багатства, політичної стабільності і новознайдені душевної рівноваги, а то й певності себе. На наших очах Німецьчина стає партнером великих потуг, набуває політичного значення, а німецьке ім'я набирає старого доброго звуку в країнах, де ще донедавна воно було зненавиджене. Звичайно, цей процес реабілітації проходить під знаком посилення заходів німецького уряду, а головною його канцлера, і щодо тих народів, на опінії і впливах яких німцям уже сьогодні дуже залежить (визьмім для прикладу, євреїв), німці можуть бути великодушні до меж можливого.

Але так не діється на інших відтинках німецької зовнішньої політики чи, радше, взаємин з іншими народами. Зокрема позитивних проявів не спостерігаємо на відтинку німецько-українських стосунків. Тим часом справи вже настільки нагріли, що своєчасним є нагадати німецькій стороні, що дотепер вона не зробила слівце нічого, щоб знормалізувати німецько-українські взаємини в політичній площині. Бо всі — до речі, доволі скупі — прояви доброї волі з німецької сторони проходять на периферії політики, заточаючи ділянки науки і культури, а переважно ділянку харитативно-соціальної, яка, хоч і є дуже важливою для двох десятиків тисяч перебуваючих у Німеччині українців, проте політичних українсько-німецьких взаємин ніяк не розв'язує. Знову ж у площині політично-моральній німці ще й досі неначе не усвідомлюють собі, що їхнє політичнеkonto в Україні дуже обтяжене. Тут не йдеться про матеріальну сторону, хоч і ця справа аж ніяк ще не поладнана, а факт, що наш ворог, Москва, без нашої згоди і уповноваження, виконує супроти німців функції також і українського езекутора, не змінє справи, бо до загаданих розрахунків українській національній контрагент жадною мірою непричетний.

Але йдеться передусім про моральну і політичну сторону справи, яка ще по нинішній день лишається відкритою, а наростаючі по німецькому боці політичні тенденції не свідчать про вигляди на позитивне полагодження справи. Бо коли, для прикладу, Німецька Федеративна Республіка і її органи до сьогодні не спромоглися в якийнебудь спосіб дати відшкодування українським жертвам гітлерівського нищення українського визвольного руху і його членів, коли ad hoc створеними законами відкинено оправдані претенсії українських політичних і в'язнів німецьких концентраційних таборів, то годі говорити про поладнання тих справ, які вимагають троха більшого, ніж малої суми на сплатання рент, годі говорити про щирі намагання з німецького боку засипати з німецької вини пошту прірви між обома народами.

Промовиста мовчанка — невдовзначні патяки
В парі з відсутністю намагань хоча б морально і декларативно дати українській стороні рекомпенсату за гріхи минулого, спадкоємцем якого є формально-правно уряд теперішньої Німецької Федеративної Республіки, паує по німецькій стороні красномовна мовчанка і що до сучасної боротьби українського народу за свою національну державність.

Відома сьогодні всьому світові боротьба українського народу і його визвольного підпілля проти російсько-більшевицького поневолення, затяжна боротьба з російським імперіялізмом, тут, на території Німецької Федеративної Республіки, іде без політичної реакції з німецького боку, а якщо і так, то в більшості випадків у негативному для українців сенсі. Бо тоді як німці знаходили шляхи й можливості офіційно чи півофіційно помагати російським імперіялістам з НТС, не заіснувало з німецького боку не тільки спроби, але навіть думки дати публічний вислів своїм симпатіям до українського визвольного руху, дати вислів політичного співчуття. Коли робимо це ствердження, ми змушені абстрагуватися від наставлення цілого ряду німецьких приятелів українців, позитивний характер якого не викликає найменшого сумніву. Але, через відсутність зацікавлення і відповідної атмосфери для актуалізації серед німців українського питання, цим нашим приятелям не вдалося зорганізувати будь-яку дію політичної натури на користь і для підтримки української визвольної боротьби.

Якщо, з одного боку, існування і мовчанка є сьогодні характеристичною рисою німецько-українських політичних стосунків, то, з другого, дається помічати явище, яке розкриває задні думки деяких німецьких кіл. Вони не хочуть бачити українсько-російської боротьби, яка відбувається при мобілізації всіх українських сил таки перед їх очима; натомість ці кола прикидаються симпатиками українців, коли йдеться про польсько-українські непорозуміння, дарма що спекуляція на українсько-польському фронті німецьким калькулятором цього типу, мабуть, таки, не вдасться.

Україна — майбутній партнер
Тема, чому воно так на відтинку німецько-українських взаємин, а не інакше, і де шукати причини стану, що його ми дуже загально накреслили вище, є вельми широка, а, зведена до тез, вона виглядає так:

1) **Німецьчина** ще й далі пауєють сильні русифікаторські настрої, а ілюзії щодо німецько-російської співпраці на базі гасла «Ми вдвох упорядкуємо Європу» не розвіяли навіть події в Східній Німеччині.

2) **Німецька публіцистика** здебільшого опанована німецькими русофілами, які нерідко з наміром фальшиво інформують німецьке громадянство про східноєвропейські справи, бувши більше звеличниками російського імперіялізму, ніж речниками німецьких інтересів.

3) **Німецьке схоластиство**, хоч воно відносно і об'єктивне, пірнуло в «студії апостола», сконцентрувало свою увагу на вивченні не завжди істинних моментів давнього минулого східноєвропейських народів, зігнувши майже погністю політичний аспект справи. І хоч воно багате на продукцію, але ця продукція доступна лише вузькому колу фахівців і

не може впливати на формування політичної думки німецького загалу щодо східноєвропейських справ.

4) Німці, які знають східноєвропейську проблему і доцінюють значення української справи, не спромоглися ще на помітнішу дію політичного характеру, яка була б співмірна до значення української проблеми і яка могла б служити вихідною точкою для нових німецько-українських стосунків.

Такий стан фактичний, що його наслідком є німецька мовчанка щодо української визвольної боротьби і самої проблеми, як такої. Висловимось прямо: на нашу думку, в німецькій концепції східноєвропейської політики, яка поволі твориться в німецькому міністерстві закордонних справ, Україна ще не є розглядана як проблема, що не вкалькуюється можливість, що з цим партнером, може, доведеться в близькій майбутності засісти за спільним столом.

Імецька політика ніколи не грішила ве ікою передбачливістю, і виглядає, що й цим разом їй ще далеко до глибинного плянування. Покищо вона зааборсована вже наявними політичними величинами і користями, а прояснення майбутности, з'єднуванням собі потенціальних приятелів зацікавлена мало. Ті з-посеред німців, які мають інший підхід до цих справ, покищо ще не сказали свого слова, не виявили політичної дії, і тому українській стороні залишається, усвідомивши собі наявний стан, чекати, доки по другій стороні не наступлять зміни.

Нам здається, що такі зміни лежать більше в інтересі самої Німеччини, що її майбутні стосунки з Україною не повинні бути для неї цілком індиферентною річчю. Демонструвати свої симпатії до України тоді, коли вже резидуватиме український посол у Берліні, а німецький у Києві, буде пізно, а, сказавши точніше, характер взаємин буде інший, ніж міг би бути тепер, коли ми ще напередодні такої виміни послів.

Л. О. Ортинський

Не боїмося єресі, — боїмося... демагогії!

З приводу статті Ів. Кошелівця «Не боїмося єресі...» «Сучасна Україна» ч. 12 (89)

Вже віддавши я помітив, що не про все, про що хотілося б чути, у нас говориться, і що між тим, про що не говориться, дуже багато важливого, може, у деяких випадках важливішого ніж те, про що шумливым, але при всій шумливості мілким, потічком пробігає кризь наше емігрантське життя, насамперед через сторінки нашої преси. Звідкіля така ситуація? Репатріаційна гроза в основному проминула, принаймні так далеко, що сучасний західний світ вже встиг обгрястись з очманіння по останній світовій війні, розпізнавши в нашому ворогові свою чергову небезпеку, поспішив повторити свої декларації свободи людини, зокрема інтелектуалів і преси.

Отже, боїмося єресі!

У нас є люди, що своєю творчістю і окремими сигналами вже недвозначно відповідали на це питання, але все ж таки створюється враження, що вони з якихсь причин це вирішення стараються засерпанити удаваною увагою до речей дрібних, які у нашому емігрантському житті набрали макетово-величких форм. Сьогодні єдиною говорять ті до кінця, що не багаті мають сказати, або ті, що опинилися на «індексі» еміграції. Хоча останні, пропаші лібузюнери, що свого часу мріяли обернути ДП-табори в українській Монпарназ, з усіма шляхетними і менш шляхетними атрибутами цього паризького мистецького осередку, своїм багатогранним талантом і професійним запалом дещо поліпшують сиризню просякнутої атмосфери, але, утримавши елементарне довір'я читачького кіл, стріляють у небесні вікна. Єдино, здається, ці дві групи не бояться паціфікаційної у нас демагогії, яка виростає до макабрничного виду в таборах, а тепер моторошним привидом лізе за нами, за кожним нашим кроком. Мусимо врешті сказати: тільки цей привид стискає на півслові уста тим, хто могли б багато важливого й цікавого сказати. Людям, що знають принади і значення єресі у розвитку думання. Але навіщо і конфесійно скидати тягар відповідальності за такий розвиток подій на котрусь групу у нашому суспільстві. До цього стану спричинилися не лише ті, це нахил популярно приписувати, що засобами простої «дипломатії» ширили у наших таборах гасла і часами «ідеали», напорюючись на справжніх патріотів, а часто патріотів-виртуозів. Цей стан виник на повоєнній дезорієнтованості (переможених і переможців), як у нашому суспільстві, так і у цілому заплілі фронту західного світу. Пригадаймо уперте заперечування частинною нашої емігрантської громади єдиної сьогодні в своєму героїзмі УПА.

Пригадаймо кинені оскарження на пряму адресу нашої дивізії «Галичина» (знову ж маю на увазі нашу громаду на еміграції). Зрештою ще і сьогодні деякі органи нашої емігрантської преси не шадять місця для кпин і висміювання «акту 1941 р.», який при всіх, можливо, тактично-політичних слабостях є одним із видатних фактів нашої найновішої історії.

Зрештою ця подія не мала жоднісінького негативного впливу на дальший історичний перебіг нашої долі. Наприклад, знищення українців Гітлером було заплановане ним ще перед проголошенням акту. Про це говорять історичні документи. Хоча нема приводу думати, що цей вияв нашого революційного руху, який серед широких мас Західної України викликав стихійний підйом, послабив вовчі інтенції Гітлера, але можна припускати, що зустріч «фюрера» з неочікуваною свідомістю з якими державницькими прагненнями українських народних мас примусила його до тактики часу. Іншими словами, Гітлер сповільнив свою колонізаційну лінію в Україні. Відомо, що «політика» Гітлера у Франції або Чехії була багато м'якше, як, наприклад, на теренах СРСР і Польщі, хоча злість Гітлера до Франції на історично-дипломатичному ґрунті була, мабуть, багато більша.

Як скрізь, так і в час Хвильового були ті психологічні від пелюшок вороги нового, усього революційного. Цей тип, що колись вулицями Києва, в істеричних спазмах деручи волосся з голови, з піною на устах волікся за своїми поваленими божками, на кон'юнктурному випадку стає «національним прокурором» у справі Хвильового. Чи ж йому судити теж і тих, що у той же час, часто через св. Євангеліє (як Жід), жертвуючи чоловічий бідності своє майно (знову ж як Жід), пішли за тими ж гаслами, що й у нас Хвильовий?! Колишні комуністи (Кестлер, Сільоне та ін.), побачивши жах практики, стали його найнебезпечнішими ворогами, не утративши пошани, довір'я і зрозуміння вільного світу. А ми мали б відкинути від себе Хвильового, найпершого і наймужнішого з цього ряду?!

І багато більше можна б навести фактів, які розпалювали у нас взаємну нетерпимість. Покотилась слина по сторінках нашої, як на горі (і це напевно в тому сам сатана замочив свій хвіст), у той час «монументально» преси. Що жодна з сторін не зуміла зберегти належну рівновагу насамперед у своєму внутрі, свідчить, що це була пошесть, своєрідна чу- (Далі на 8. стор.)

З БЛЮКНОТА РЕПОРТЕРА

Відзначення важливої події

В ДЕСЯТИРІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ УГВР ВІДБУЛАСЯ В МЮНХЕНІ СВЯТОЧНА ІМПРЕЗА З МАСОВОЮ УЧАСТЮ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

Українська громада на чужині примушена збігом обставин і ситуацією, в якій вона знаходиться, ще тісніше зв'язуватися, хоч у великій мірі і символічно, з тими процесами і політичними варіантами, які створено і оформлено в революційній боротьбі українського народу за останнє десятиріччя.

Одним з таких завершень української визвольної боротьби було, без сумніву, створення Української Головної Визвольної Ради як керівної інституції визвольного руху на батьківщині. В десятку річницю Першого Великого Збору УГВР українське громадянство Мюнхену в четвер 29 липня в святочній формі відзначило цю важливу загальноукраїнську подію і своєю численною участю (320 осіб) задокументувало, що не тільки ідеї українського визвольного руху, але також концепція і політична платформа УГВР є всеукраїнськими цінностями, особливо тому, що вони постали і виправдали себе в безпосередній конфронтації з ворогом, в підпільній воюючій Україні.

Урочисте відзначення десятиріччя постановля УГВР відкрив короткими словами українською і німецькою мовами ред. Р. Ільницький, який ствердив, що це святкування призначене тим українським політичним мужам, які керували і керують визвольною боротьбою в Україні. Численні чужинецькі гості, місцеве громадянство і багато українців з Людвігсфелду та Фельдафіну мало змогу заслухати дві ґрунтовні доповіді, виголошені п. Дарією Ребет і ред. Володимиром П. Стаховим. Варто відмітити також умільний виступ українського хору «Дніпро» під диригуванням о. проф. І. Заяця з концертом українських пісень у рамках цієї імпрези. Хай не буде докором для хору, якщо скажемо, що він міг обмежитися до шістьох пісень, що було б зробило свято ще більш сконденсованим і суцільним.

Учасниця збору УГВР — п. Дарія Ребет схарактеризувала насамперед політичну ситуацію, яка заіснувала перед скликанням великого збору і в якій до-

водилося Головному Командуванню УПА і Проводові ОУН керувати боротьбою. Вже в 1943 р. виявилось, що визвольний рух потребує понадпартійного загальнонаціонального керівництва, що було б виразником українських державних прагнень.

Найважливішим моментом сили і доцільності концепції УГВР було і є якраз те, що мужі цієї інституції рішилися в найневідраднішій ситуації очолити змагання всього народу і виконувати свої завдання разом з народом. В цьому лежить також демократичність УГВР, членів якої не хотіли влади для себе, але хотіли влади і прав для українського народу. Тому також вони не оформили УГВР і його генеральний секретаріат як уже діючі легіслативу і уряд. В дійсності УГВР є загальнонаціональним керівництвом визвольної боротьби, яка ведеться в Україні, і ставить собі за мету довести її до пермоги і підготувати скликання українських закондательних зборів, які вже згідно з демократичними принципами покличуть український уряд.

Не зважаючи на те, що ОУН була тоді рушійною і фактичною єдиною політичною дією сили, вона не пішла дорогою партнополітизації керівництва визвольною боротьбою, а вважала за доцільне включитися і підпорядкуватися загальному українському керівництву. В зборі УГВР брали участь українські політики різних напрямків і течій. З цих мотивів згадана інституція була побудована на персональному представництві. В той час інші українські політичні партії не виявляли діяльності, розв'язали себе формально або фактично перестали взагалі існувати.

Можуть виникнути запити, чи одверте і ясне з'ясування внутрішньо-української ситуації на еміграції, з окремим узглядженням тих, які не хочуть визнавати дії і політики УГВР, вміщувалася в рамки урочистого відзначення? Коли б в емігрантській дійсності з боку тих кіл, які шойно після війни відновили або започаткували свою діяльність, було в розуміле ставлення до потреб і проблем визвольного руху і скромна пошана цілувала б їхню поставу хоча б до тих, які впали вже на полі бою, — тоді було б більше оправданим на хвилину розминутися з реальністю і не згадувати про ставлення цих емігрантських середовищ до працької боротьби. Коли однак діячі згаданих середовищ (це, зрештою, тільки окремі, поодинокі люди) вважали, що їх поставу до УГВР можна найкраще замаркувати повною ігноранцією, тоді чітке висвітлення лежить тільки в українському інтересі, і українська громада, якраз у Мюнхені дала до розуміння, що такий підхід є правильний і узасаднений.

Бож вірно сказала доповідачка, що жадна еміграція, за винятком української, не може похвалитися сьогодня існуванням зорганізованої і керованої визвольної боротьби на власній території за залізною завісою, що жадна політична спільнота на чужині не може дати доказів про таке високе, політичне і соціальне, оформлення своїх ідей, яке має український визвольний рух, і що врешті жадна політична інституція на еміграції не може виказатися мандатна і уповноваженнями свого центру на батьківщині.

Доповідч уміщує доповідь, яку мала в першу чергу зовнішньо-політичний характер і змалювала загальнополітичну ситуацію, в якій доводилось оформити УГВР. Друга світова війна велася у великій мірі за посідання України з її людськими і економічними ресурсами. На європейському сході виступили три воюючі сторони, які змагалися за здійснення своїх цілей:

- 1) до повного опанування і поневолення України та інших народів прямиючий російсько-більшевицький імперіалізм;
- 2) агресивний і також імперіалістичний німецький націонал-соціалізм, який хотів створити «германську імперію»;
- 3) поневолені народи Сходу Європи з повною участю українського народу і його збройного рамени — Української Повстанчої Армії.

Доповідач у змістовній, вишуканою німецькою мовою проголошеній промові з'ясував цілі, методи і тактику російських большевиків стосовно України. Советизація української держави, русифікація національного і культурного життя, колективізація, масові депортації і знищення мільйонів українців були головними етапами большевицької політики в Україні. Зайвим було б у цьому

контексті повторювати про політичне, економічне і стратегічне значення України для СРСР.

Але, подібно до того, як і большевицька Росія, також націонал-соціалістична Німеччина прагнула до колонізації української території. На прикладах поодиноких публіцистичних і реторичних виступів Гітлера ред. Стахів дав доказ про імперіалістичне прямування націонал-соціалізму, який хотів «біологічно» оволодіти Україною і здійснити на Сході Європи панування «кращі германської раси». Німецькі націонал-соціалісти в сліпій жадобі влади і жорстокому поневоленні українського народу не знали жадної міри. Не зважаючи на цю, згори спрямовану і послідовно ведену колоніальну політику, залишилися тільки «розбиті ілюзії» про створення колоніальної імперії на європейському континенті.

УПА і її політичне керівництво — УГВР висунули концепцію власних сил і згідно з нею вели затяжну боротьбу проти двох окупантів української території. Вона ведеться під тим самим керівництвом по сьогоднішній день і спирається на незломимі прагнення українського народу здобути собі свободу. Воля жити дійсно незалежним життям дає наснагу революційному підпіллю і іншим народам далі протиставитися агресивному російському імперіалізму. Свобода і мир, які є спільні Україні, Європі і всьому світові, є неподільними.

Ми вже зазначили, що українське громадянство Мюнхену і околиці взяло масову участь у цьому святкуванні. Відсутністю були лідери УНР і націоналістична група С. Бандери — за винятком кількох рядових членів цього середовища. Коли у випадку УНР не може бути жадного здивування з цього приводу, бо це об'єднання емігрантських партій постійно і послідовно ставилося негативно до концепції визвольної боротьби на рідних землях, то характеристичним було становище проводу групи Бандери, «публіцисти» якої декла-

рують, що вони «не зірвали з краєм», але фактично не хочуть вшанувати на громадському святі навіть тих, які згинули і борються в Україні. При цій нагоді виявилася порожнеча голословних деклямацій і справжня вартість агітаційного блефу про т. зв. масовість цього, тепер цілком земігрантського середовища, політкомісари якого не були в силі ні в Мюнхені, ні у Вінніпегу, не зважаючи на «інструкції» і «партдисципліну», стримати патріотичне українське громадянство від масової участі в цих імпрезах і задемонструвати свою єдність з воюючою Україною.

Нехай це буде малою познакою, що УГВР стане також на еміграції всеукраїнською цінністю — в першу чергу тому, що на батьківщині виключно і єдино вона керує боротьбою, що ведеться з народом для народу і через сам народ.

Я. П.

ЩА ПРО СВЯТО УГВР

Німецьке пресове агентство — ДПА подало для німецької преси та радіовислелень таке повідомлення:

«Мюнхен, 30 липня. — Закордонне Представництво Української Головної Визвольної Ради урочисто відзначило в Мюнхені в четвер 10-РІЧЧЯ постановля цієї ради. Володимир Стахів, головний редактор газети українських емігрантів «Сучасна Україна», що виходить у Мюнхені, підкреслив у своїй промові, що війна на два фронти, яку під час другої світової війни вела Українська Повстанча Армія, була історичною кончецією, щоб у боротьбі проти російсько-більшевицького імперіалізму зберегти успішні вихідні позиції. Треба було піти на боротьбу проти націонал-соціалістичних займанців, щоб відтак могли успішно протистояти большевицькій силі. Україна, це сьогодня посідає національне — організоване і з одного центру кероване — політичне та збройне підпілля. Боротьба за посідання України продовжується, і вона закінчиться успіхом українського народу».

ЛИСТ ДО РЕДАКЦІЇ

За історичну дійсність

Виходячи з погляду, що вклад тієї частини українських патріотів, які 10 років стояли під прапором УГВР, і їхні жертви на полі боротьби заслуговують на пошанування, як і кожні зусилля та кров, пролита за Україну, я вважаю за потрібне на запрошення Ділового комітету прибути на свято 10-РІЧЧЯ УГВР, улаштоване 29 липня в Мюнхені в Зофіензалі.

В рамках свята, витриманого назагал на відповідному рівні, прозвучали однак, на жаль, у доповіді пані Дарії Ребет також і слова необ'єктивності та невірності оцінювання української політичної дійсності.

Шановна доповідачка в розбіжності з історичною дійсністю зазначила, що в час заснування УГВР всі українські політичні партії або перестали діяти, або не вели боротьби проти окупантів. Це твердження, зонайменше у відношенні

до ОУН, очоленої полк. А. Мельником, не відповідає історичній дійсності. З власного досвіду знаю, що націоналісти ОУН, до якої маю честь належати, провадили широку організовану революційно-визвольну боротьбу і поклали в ній багато жертв на вітвар Батьківщини. Твердити протилежне — значить запечечувати ті засади льяльності, які єдино можуть творити з нас міцну внутрішнім виробування національну спільноту.

В доповіді виразно наголосувалося, що всі українські революційні сили в Україні діють під проводом УГВР. Тим часом у нинішніх підбольшевицьких обставинах діє також і підпілля з рамени ОУН, очоленої полк. А. Мельником. Успіх української визвольної справи вимагає від нас, щоб не хестувати ролі всіх складників української революційної дії. Проф. Юрій Бойко

ВІДПОВІДЬ РЕДАКЦІЇ

Уміщуючи лист проф. Ю. Бойка і даючи цьому листові редакційний наголовок «За історичну дійсність», ми зобов'язані дати також від себе з'ясування, які льяльності насвітлять правду про доповідь пані Д. Ребет. Характеризуючи генезу і побудову УГВР, доповідачка окреслила стан на українських землях з часу формування УГВР такими словами, які, мабуть, і викликали репліку шановного професора Ю. Б.:

«В розвитку визвольного процесу і на тлі існуючої тоді української дійсності Українську Головну Визвольну Рад у побудовано не на партійно-фракційному, але на індивідуальному принципі, тобто на об'єднанні тих самостійницьких сил з різних громадських та суспільно-політичних середовищ, які поруч з учасниками націоналістичного руху і збройних формацій ідейно та дійово включилися в один фронт боротьби, не репрезентуючи собою при тому формально ніякої організованої політичної групи чи партії.

Цей формальний момент у побудові УГВР має глибоку політичну вимову для характеристичних українських

політичних відносин з часу другої світової війни, коли інші політичні групи і партії в німецькій окупації або не зайняли виразно активної постави проти націонал-соціалістичного режиму, або перестали взагалі існувати. А також і по закінченні другої світової війни в підбольшевицькій дійсності, як це стверджує у своїй деклярації з 1945 р. Провід ОУН «з українських політичних партій, що давніше діяли на українських землях, не залишилися на полі бою жодна: вони або емігрували, або припинили свою діяльність, або включилися в один революційний фронт».

Ми підкреслили від себе деякі вислови шановної доповідачки, щоб тим чіткіше вказати на змістові різниці між цією доповіддю і реплікою шановного опонента. Одночасно вважасмо за відповідне також підкреслити, що тенденцією доповіді не було вразити чи образити когось із присутніх, чи навіть несприятливих, під час урочистого відзначення 10-річчя Української Головної Визвольної Ради в Мюнхені.

Цитовані місця доповіді, зокрема ствердження, висловлене і шановною доповідачкою, і Проводом Організації Українських Націоналістів, що самостійницькі сили на рідних землях включилися в один революційний фронт, збивають закиди в необ'єктивності та невірності оцінюванні української політичної дійсності в піднімецькій і підросійській окупації України.

Також була політична дійсність. Такою є історична правда.

Не боїмося єресі...

(Закінчення з 7. стор.)

ма, і що між нами на той час святих не було.

А тепер може випадало б ударити п'ястком у груди і закликати до навернення? Та сьогодні вже пізно на це, — не тому, що ми може задалеко зайшли на цьому чорному шляху; запізно закликати, бо наше суспільство вже само помітно ступає до оздоровлення. Ми починаємо цілим суспільним організмом відчувати шкоду, що пішла у довгій колії (почавши від проф. Петрова, десь через мюнхенську «Арку»...) з нашої епідемічної слабості. Це значить: наше суспільство увійшло свого часу в конфлікт із своїми інтелектуалами. Утрачене довір'я треба відновити і треба спричинитися до такої атмосфери, в якій можна було б знову вільно про все говорити, з найнепримирливішими включно. Вище відзначено шкоду по втраті журналу «Арка», яка вже на дуже доброму рівні створила нормальну рівновагу українських проблем із всесвітніськими. Без перебільшення можна сказати, що хоча б за ддя цього журналу варто було йти на еміграцію. А сьогодні? Кілька політичних трупів, і, зрештою, про що це варто у нас з особливою увагою гворити?

Отже ми прагнемо чистої від демагогії атмосфери, в якій тільки й зможуть на всю ширину розгорнутися крила нашої духовості, бо не єресі, а демагогії (пацифікаційної демагогії) ми боїмося.

Ясно, що авторів статті «Не боїмося єресі...» у «Сучасній Україні» ч. 12 (89), панові Ів. Кошелівцю, ішлося рівнорядно як про творців сміливих думок, так і про тих, що мали б ці думки вислухати. На мою думку одначе, у цьому загальному образі треба наголосити ту дійсність, що заморожує відважніше думання зразу у зародках. В цьому сенсі ця стаття «Не боїмося єресі» — боїмося демагогії» шкідлива, у відірченні від догматичних істин і у широмо бажанні повного оздоровлення нашої спільноти на еміграції.

Розвиток української національної духовості не може йхати по одній колії. Наслідки такої ізди ми бачимо на живому прикладі СРСР. Наша єдність не сміє символізуватися такою однією шиною, чи пак касарнянством, а партнерською витривалістю творчих сил. Юрій Соловій

У МАЛІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ БІБЛІОТЕЦІ в-ва «Сучасна Україна»

ч. 1

Юрія Шереха

«ПРОЩАННЯ З УЧОРА»

(«Коли ж прийде справжній день?»)

НА ЛІТЕРАТУРНІ ТЕМИ

Чи сонет „чужий нашій духовості“?

У числі 52 «Нових днів» Леснид Полтава вмістив рецензію на перший випуск моїх «Нарисів з теорії літератури», написану в дуже прихильному тоні, за що я йому щиро вдячний і сподіваюсь, що він не візьме мені за зле, коли я не погоджусь з однією його тезою. Можу дозволити собі це тим більше тому, що ця теза не стосується оцінки моєї книжки, а побіжно порушує одне засадниче питання літературознавчого характеру: чи сонет властивий українській поезії? Полтава дас негативну відповідь на це питання, на жаль, не обгрунтовуючи її докладніше, а обмежуючись тільки наступним твердженням: «Наважимося сказати, що сонет для української поезії форма чужа, бо чужа нашій духовості. Знову ж, це вже область психології, а не прикладної поетики».

У цій нотатці я хотів би, поперше, довести протилежне, що сонет однаково не чужий українській поезії, як і кожній іншій європейській, а подруге, встановити генезу переконання, яке, треба думати, поділяє не один Полтава, а й багато інших українських літераторів чи людей якоюсь мірою близьких до літератури.

Найпершою підставою для твердження Полтави могло б бути неукраїнське походження сонета. Але великою навіністю було б хоч найменшою мірою на таку підставу посылатися. Європейська культура при такій різноманітності національних форм являє собою певну єдність, у якій міграції різних спочатку тільки національних явищ досягають такого поширення, що з часом ці явища стають однаковою мірою притаманними усій європейській духовості. Сонет якраз один з класичних прикладів духової єдності європейського континенту.

Батьківщина сонета Італія, це точніше, правдоподібно, — Тоскана, де він появився на світ коло 1250, отже ще за середньовіччя. В добу ренесансу — це найбільш поширена поетична форма в Італії, за якою стоять імена Петрарки, Данте, Мікель-Анджельо і багатьох інших великих майстрів ренесансу. Якби виходило з критерію походження, треба було б визнати сонет формою, чужою всім європейським літературам, крім італійської. Але подібного твердження мені не доводилося зустрічати у жодного європейського літературознавця. З тих, розуміється, яких мені доводилося читати.

У Франції першими авторами провансальських сонетів теж були італійці: Данте да Майно і Лянфранк де Пістойя, у північнофранцузьку мову сонет прийшов шойно в шістнадцятому столітті: першими були Меллен де Сен-Желе (1491—1558) і Клема Маро (1496—1544), за ними пішли поети Пляеди: Понтюс де Тійяр, Дю Велле, Ронсар (автор 709 сонетів). А вже після Сент-Бева, Бар'є, Франсуа Копе, Маллярме, Ередія, Верлена хто у Франції міг би сказати, що сонет чужий французькій духовості?

Щоб докладно не зупинятися, те саме явище в Іспанії (тільки від Льюпе де Веги є 3 000 сонетів) і в Португалії, куди сонет приніс з Італії Франсіско де Са де Міранда (1495—1557).

В такому разі можна сказати, що сонет відповідає літературам романської культури. Але й це застереження легко спростувати тим, що такі нероманські літератури, як англійська й німецька, мають теж не менше замишування до сонета. Від Шекспіра маємо 154 сонети, у німецькій поезії, щоб не називати більше, писали сонети Бюргер, романтики й Гете, а за нових часів ліричні шедеври в формі сонета дав Райнер Марія Рільке («Сонети до Орфея»). Перегляд це ближчих нам слов'янських літератур дав би ті самі наслідки. В такому разі чому саме українській поезії мусіла б бути ця форма чужою?

Тільки неукраїнське походження її — аргумент дуже небезпечний, бо неукраїнського походження рима, різні строфічні форми, як октава, терцина та багато інших і ще бозна скільки інших речей, що якби їх повідкидав, то з української поезії нічого б не лишилося.

Єдиний істотний аргумент за те, що сонет чужий українській поезії, могло б бути те, що сонет просто не розвивувався

Василь Барка

В Е Ч І Р

І.

З полоніною ноткою в дзьобуку майбутнього роса... [вечір, в гвоздики на вустах чашечка скрипки: небес клявеса; шелестять листочки сонця.]

в нас і всі спроби прищепити його були марні. Але на це ми не знайшли б жодного підтвердження. Щоправда сонет в українській поезії появляється досить пізно, аж у другій половині чи навіть під кінець дев'ятнадцятого століття і був початково досить кволий. Та це не вина самої форми сонета, квола була тоді наша поезія в цілому. І якщо оцей сонет Миколи Чернявського —

Д І Н Е Ц Ь

Я течу з країни,
де шумлять бори,
манастир старинний
дивиться з гори...

В дальні палестини,
де Донці двори,
Дону з України
я несу дари:

сльози родникові
і янтар сосни,
співи празникові

з мріями весни
й темної діброви
злототкані сні —

із збірки «Донецькі сонети» (1898) сла-
бенький, то він приблизно на тодішньо-

АНДРЕ МОРУА

Подорож до країни артиколів (III)

(Закінчення)

Ручко уподобав мене. Він запитав мене про ім'я мого батька, називав мене лише Петром Івановичем і кожного ранку приходив провести зі мною кілька годин. З свого боку я був захоплений ним. Не можна було уявити двох більш різних характерів; наскільки я був холодний і не висловлював своїх глибоких почуттів, настільки Ручко не міг від цього втриматися. Він жив з відкритою душею на очах кожного, хто ставав його приятелем. Це був звичай, якого я не розумів, але поважав і який мене цікавив. Він був найчистіший з артиколів, яких я знав; для нього існували лише його твір і твори його друзів. Дійсно, в мить, коли я його зустрів, він поволі умирав від хвороби легенів і знав це, але Жермен Мартен, що його знав ще змолоду, сказав мені, що він був завжди таким самим.

Великим розпачем Ручка було, що я не пишу. В його очах життя, присвячене дії, а не мистецтву, було скаліченим життям, з своїми кількома місяцями життя він був багатий від мене, молодого, сильного, але завжди зайнятого проектами, які в його очах були нічим, як жива смерть. Я думаю, що він зупинився на тому, що єдиний спосіб «пробудити» мене, щоб я розмовляв з Анною, й примушував мене замислюватися над моїми з нею стосунками. Я бачив, як він, такий лагідний, сердився аж до презирства, коли наша розмова приводила мене до того, що я запевняв, що чим довше продовжувалася б наша подорож, тим більш моє почуття стосовно Анни були б прості й братерські; в цьому була якась фізична й моральна рівновага, що лютила мого нещасного друга. Я, що знав, як я борюся, щоб досягти цього, вважав цю рівновагу за чесноту і був гордий з неї. Він, що був нездатний на подібне, зневажав її.

— Ні, ні, — казав він мені, беручи мене за руки й пильно дивлячись, — ні, Петре Івановичу, ви мені не кажете правди. Ви самі себе оббріхуєте та тікаєте від свого глибокого я... Я добре знаю, що цей спокій, який ви показуєте, є лише афектацією, а ви гідні внутрішнього життя.

Коли він відходив від мене, я мав завжди почуття сорому й неповноцінності; я не міг собі роз'яснити, чи це почуття стосується банальності мого життя, чи хворобливих сповідей Ручка.

Кілька разів, залишаючи мене, він ішов до Анни й викладав їй свої ідеї про мене. «У випадку Петра Івановича страшно те, що в нього гордість набере форм гоноровости, в яку він загортається і яка приглушує його справжній почуття... Бачите, Анно Михайлівно, люди бояться в'язниць, залізних ґрат, наглядачів і не знаходять нічого іншого, як замкнутися у в'язниці з слів, сто разів більш ніжних. В карцері можна ще бути самим собою; я йду ще далі, у в'язниці легко бути самим собою, але душа, на яку покладали тягар чести, моралі (найбільш вузьке, що існує в світі), є мертвою душею... Таким чином

му рівні української поезії. Зате вже добрим сонетистом був Іван Франко, а модерна українська поезія після Зерова й Рильського без жодних скидок має сонет європейського рівня. Всупереч твердженню Полтави він зовсім добре прищепився в нашій поезії, і не один молодий поет хотів би бути автором доброго сонета, зрештою сам Полтава написав цілу збірку «Римські сонети», отже певною мірою, відкидаючи сонет, заперечує й сам себе.

Сонет своєю будовою, паралелізмом і протиставленням, що є одночасно й єдністю, системою рим і т. д. є однією з найбільш штучних (від штука — мистецтво) форм, що вимагає праці не самого почуття, а й інтелекту, щоб у строго визначену симетричну будову відлити акт ліричного відчуття, що при тому мусить звучати невимушено й легко. Це однаковою мірою, як бажання подолати форму, мусить бути привабливим для кожного поета, незалежно від його національності, і тому посилаючи на якусь особливу національну психологію, що може приймати чи заперечувати сонет, є чистим непорозумінням.

Чим же пояснити поширене у нас бажання підкреслювати свою національну відмінність навіть там, де це зовсім зайве. Здається мені, що це постає з комплексу меншевартості, прагнення з вдовою слабости зробити чесноту, тобто все те саме Маланчине, «Ми бідні, але чесні», ще інакше — ми, мовляв, не маємо того що інші, але не тому, що не можемо, а тому, що не хочемо, бо маємо

як компенсацію незрівняний скарб, якусь особливо чесноту народну душу.

Ми підійшли до джерела, звідки походить Полтавине заперечення українського сонета, це джерело — народництво. Ще від Сфремова ми чули, що українська література — мужицька. Михайло Грушевський, великої міри учений, а зокрема історик української літератури, однак це не перешкодило йому як народникові у вступі до курсу історії української літератури написати приблизно таке: іншим народам Бог послав велике мистецтво й багату літературу, нам натомість дано інше — багату народну творчість. І тому нам не личить гнатися за іншими: хай вони плекають своє мистецтво, а ми пишаємся фольклором.

Народницькі настрої в літературі мають припливи й відпливи. Коли література в розквіті, народництво відступало на задній план, як це було за двадцятих років, коли вона в заєпаді — знову домінує народництво. Сьогодні ми спостеігаємо це в УССР і так само на еміграції. Знову панує ідеал народної літератури з презирством до інтелектуалізму в мистецтві, яким саме Полтава й підкріпив своє заперечення сонета, сказавши так: «А для поета... чим глибше зариватися у теорію, тим мілкішою буде практика, це стара істина». Істини бувають різні, але як ідеться про поезію, то я за інтелектуального поета, що вміє написати сонет, а не за «нутряка», який провіщає у формі вже освяченої у нас народної пісні.

ІВ. КОШЕЛІВЕЦЬ

ним серцем. — Бо треба вмирати — цього дня чи іншого...»

Отже, я роблюсь божевільним. Маяна на мене погано діє. П'єре Шамберляне тримайся.

9 липня. Я не міг устояти проти хворобливого бажання показати мій поетичний дебют Ручкові й спитати його думку. Він не був дуже захоплений і, що було прикре, трохи образив мене. Робився я артиколом? Зате він довго цікавився тим, що зветься «сторонною відкриття цього...» Артиколі завжди бажать бачити через твори інших роман, що вони самі склали слухаючи.

10 липня. Ручко приніс мені (чи це посередня критика? чи вірець?) поему Снейка. Я наведу чотири рядки: «Я був голодний — І моє горло було сухе, мої очі були діамантами — У ваших устах виднілось небо — Спогад вашого запаху був агонією...»

Це, певно, добре, але мені здається, що я міг би таке написати. Я спитав Ручка, чи давно Снейк написав цю поему. «Ні, — відповів він, — минулого тижня...»

Після відходу Ручка я зробив довгу прогулянку на березі озера. Як я втомлений сонцем, золотими рибками, кокосовими пальмами! Як швидко втомлюється від найбільш гарних природних видів. Цілковита непорухливість чи вічний рух, Будда чи Моран, це єдині форми щастя».

Списування кількох уривків з цього бідного зошита пригадало мені меланхолійний духовий стан, у якому я тоді був. Не дивлячись на надзвичайну красу околиць, лагідність підсоння й чар мешканців, так, я був нещасний на Маяні і робився ще нещаснішим з того часу, як Жермен Мартен, здавалось, знаходить насолоду мучити мене. Він відвідував мене кожного другого дня і намагався розгубити в мені ревнощі проти Снейка. Він більше не думав, що я був закоханий в Анну.

— Я трохи непокоюсь за мого друга Снейка. — казав він мені своїм повільним і трохи нерівним голосом, — він часто бачить вашу дорогу сусідку і вчора ввечері говорив про неї таким способом, що мені зовсім не сподобалось... Крім того, він працює менше й гірше; дві останні поеми, що він мені показав, повні чуттєвого ліризму, брутальні, цілковито не гідні такого великого маянського поета, яким є Снейк...

— Ви ж мені часто казали, пане Мартене, що Снейк нематеріальне сотворіння. Він безперечно знаходить невину насолоду увиватися навколо Анни; це не небезпечно ні для нього, ні для неї... Снейк має більш духу, ніж будь-хто інший.

— Так, — відповів Мартен, — так, але слово «нематеріальний». коли воно стосується людського існування, не треба розуміти в дуже дослівному сенсі... Я пригадую розмову, що ми колись, Снейк і я, вели про предмет сексуальної любови, у якій він виявив такі знання, які мене у такого молодого чоловіка лише здивували. Зрештою, якщо ви спокійні, все добре... Я хвилювався лише за вас, бо Снейку, якщо він дуже бажатиме вашої супутниці подорожі, маянський закон віддасть її... Чужинка, щодо одруження з артиколом, дорівнюється жінці боє.

— Як? — сказав я йому... — Я не ро-

(Далі на 10. стор.)

ЮЗЕФ ЛОВОДОВСЬКИЙ

Сцілли і харібди української поезії (VI)

ПАТРІОТИЧНА ПОЕЗІЯ

Національна тема в її патріотично-політичному аспекті панує в усій емігрантській поезії. Явище добре зрозуміле в кожній еміграції, але не завжди аргументоване артистично. Подібно до того, як багато поетів приймає визначений стиль замість своєю працею доходити стилю власного, так майже кожний з них (вийнятки належать до білих круків) складає данину національній справі. Всі хочуть бути пророками, хоч не кожного на це стає. На допомогу приходять графарет, готовий відлив. Хор виглядає показно, але велика поезія не має нічого спільного з колективними вокальними виступами. Відразу також можна впізнати, чи хтось співає «собі і музам» (тією музою може бути з цілковитим успіхом Самоотракіська Ніке поразки і надії), чи пильно стежить за порухами диригентової батути. Подібно до цього, в іншій ділянці, не тяжко зорієнтуватися, чи хтось пише сонети, бо їх писали «неоклясики», чи тому, щоб найповніше висловитися за їх посередництвом.

Але тонації голосу, а насамперед широти його звучання ще ніхто не підроби. З погляду артистичного не важливо, яким ціллям служить «пропагітка»: налагодженню стахановського змагання чи хвалі пригнобленої отчизни. В першій і другій випадку масою до діла з тандиткою яка не має найменших шанс перетрипати. Непідробно національна — нехай і політична! — тематика в Маланюка, Ольжича, Теліги бриніла натурально, а до того завжди мала своє власне індивідуальне звучання. Автентичність катастрофізму того самого Маланюка чи, трохи пізніше, Гординського не підлягає найменшому сумніву, як — інший аспект — не підлягає жадним застереженням вроджений клясицизм Ореста.

Зрештою національна доля, наставлення щодо неї не мусить шукати негайного виразу в плякаті, маніфесті; воно може бути так само добре — або й краще — проспіване на самотній флейті, ніж програне дутою оркестрою.

Zraniony dzień oddylił skroń na zachód,
jak kniaź schyliwszy tarczę swą czerwona.
Trysnęły krwi rubiny ponad dady
i wody stawu od czerwieni płoną.

Wiatr jak westchnienie ciszy i żaloby,
kadzidłem dymni jesień. O, jak dobrze!
Wieczór na oczy zsuwa ciemny kłobuk
i smutny odprawuje obrzęd.

A harc był huczny! Grzmiała przestrzeń sina.
Mój Boże! Dźwięczną słyszę surmę...
Niedługo ja, gdy przyjdzie ma godzina,
z równą radością umrę.

(Як князь ранений — день схитивсь
[на захід,
Одклав свій червоний щит.
Рубіни крові бризнули на дахи.
І червінню спокійний став блицькіт.)

Ziřhannям лине тихий повів вітру,
І ладаном — осінній аромат.
На очі насуває вечір митру
І править жалібний обряд.

А герць гучний був, променистий,
[впертий.

Мій Боже! Радісно співає сурма...
О, дай же і мені в свій час умерти
Так пишно і безжурно.)

Цей невеликий вірш Дарагана, який же ошадний у словах, а одночасно такий набряклий змістом, вірш, який на перший погляд може здатися звичайною ліричною імпресією, більше говорить про поставу покоління і його трагедію, ніж не одна опасиста збірка, що відміняє на всі способи слово Україна.

Як здається, поезія патріотична опинилась останніми роками в сліпій вулиці. Пригадаймо кілька словами передвоєнний період. Під опікувачими крилами донцовського «Вісника» когорта поетів пропагувала волюнтаризм, який з одного боку прилягав до Заратустри, а з другого — кумував — *avant la lettre* — з патетичним екзистенціалізмом. «Трагічний оптимізм», перебудування національної психіки за «готичним» чи «варязьким» зразком, прийняття як єдиної дійсності «жорстокої, вовчої епохи» — такі були домінуючі гасла. Ліпа, Маланюк, Мосендз, Ольжич стали в першу лаву, але це була постава щира, невимучена психічно, отже давала в результаті справжню поезію. Стефанович ударяв у тони апокаліптичні:

Cała w bogactwie zboża:
klątwa się z niego poczyna.
Tu sąd, zagłada i pożar —
Apokalipsy równina;

już czas, byś księgę otwarił
zbożem na czarnych kartach,
otwarta księga żywota,
krwawą czerwienią otwarta.

Апокаліптичний похід історії знову поталував Україну. «Трагічний оптимізм» змолосся в іклах «вовчої епохи». Ліпа загинув у партизанстві, Ольжич і Теліга

O, serce zbyt kruche! O, duszo przeklęta, z kamienia!
Czy widzisz, To świat wasz się kończy — i mrok już i zamęt,
Epoka odchodzi, wyroku swego nie zmienia.
I gdzie wasz przytułek? I kto wam zostawi testament?

To plucha jesien! rdza zżera i barwy i nuty,
i znika już wszystko, rozplywa się wszystko z tumanem.
A tu barbarzyńca pozostał, w żelazo zakuty,
i ziemi synowie, porwani przez wichry w nieznane.

Так епоха, яку поет уже значно раніше бачив під знаком «сліпого Гомера і оглухлого Бетговена», не наситилась димом бойовищ і громом катастроф і продовжується в апокаліптичній візії майже в безконечність.

Коли обманіла давня постава, коли з кривої бурі не виринула ні дожджана «скитальська Гелада», ні зміцнений варязьким залізом новий «степовий Рим», коли проминула і раз-у-раз оживаюча в болісному спогаді трагедія заспала мандрівні дороги попелом гірких елегій, треба було здобути на зусилля для творення нової візії і «нового гуманізму» відповідно до міри страшних переживань і шойно надходячих, хто знає, чи не страшніших ще подій.

Це нелегка, особливо в умовах емігрантського життя проблема дуже тісно пов'язується з проблемою літературних поколінь.

ПРОБЛЕМА ЛІТЕРАТУРНИХ ПОКОЛІНЬ

Назвімо найвидатніших живих українських поетів, які, перебуваючи на еміграції, зберігають свободу діяння й писання. Маланюк, Стефанович, Лятурицька кристалізувалися як творці задовго перед війною; від них можна ждати

— гітлерівських катівнях; Мосендз і Клен померли в крайніх злиднях на еміграції. З старої гвардії залишився на посту один Маланюк. Характеризуючи його останню збірку, я вжив окреслення — «велике заспокоєння». Проте іноді повосні поезії автора «Перстень Полікрата» справляють враження також зневіри і відмови. Під поглядом поетичним завжди гарнішою, але — відмови.

нових досягнень, натомість трудно припускати, щоб ці досягнення створили революційний етап на розвитковій дорозі української поезії. Дещо молодші — Кравців, Гординський — обзиваються надзвичайно рідко, а при тому і в них може бути мова, як здається, єдино про вдосконалення добре вже опанованого варстату. Михайло Орест є типовим прикладом поета-самотника. Всі вони — дехто досить давно — переступили п'ятдесятку (за вийнятком чи не єдиного Гординського). Вони являють собою покоління — в досить умовному значенні цього слова — цілковито дозріле, яке вишло на еміграцію з достатнім запасом знання і досвіду, щоб здобути на власну позицію і самооборону.

Цілковито інакше виглядає ситуація з «молодими». Я взяв прикметний молодий ми в знаки наведення, бо на еміграції — не тільки українській — це є дуже умвне поняття. Треба усвідомити собі, що, наприклад, у нас називаються молодими письменники, які влістиво були ними року... 1939. Час ніби спинився на місці; ми не старіємося, хоч так уже постаріли, що чусмо інстинктовий страх перед сконфронтуванням нашого віку з справжніми осягами.

Тому не здивуємося, що українська поетична молодь має пересічно понад

добрих 30 років. В левиній частині вони належать до генерації, яка ставила перші кроки в підсвітській Україні, напередодні другої світової війни. Карпенко-Криниця, Олег Зуєвський, Ігор Качуровський, Веретенченко, Леонід Лиман, Яр Славутич, Леонід Полтава, Михайло Ситник. Всіх їх єднає досить дезорієнтоване (при браку солідної критики) шукання поетичної форми, а понад усе індивідуальної і національної правди, яка, не зважаючи на трудність чи навіть неможливість акліматизації на чужині, смуток і самоту, жерущу ностальгію і зневіру, привела б їх до певної гавані. Їх патріотичне чуття кидається між гнівом і душевним роздвоєнням, раз-у-раз повертаються вони до «трагічного оптимізму» і донцовського волюнтаризму або як пробують досягти — тимчасового, бо передчасного — заспокоєння на меланхолійних верховинах пантеїстичної покори. Захід, де вони знайшли тимчасовий притулок, не будить у них довір'я і респекту; певности швидко повероту до покинутих отчинних ларів і пенатів не заступить перейнятий від попереднього покоління бойовий тон, що як же часто перероджується в безсилу, надолужувану охриплим патосом бундучність.

Проблему цієї літературної молоді, відірвані від рідного ґрунту і яка не вмє знайти собі місця на Заході, порушив недавно Юрій Шерех у знаменній статті п. н. «Покоління бере фальшиву ноту» («Нові дні», січень 1953). Є в ній чимало перебільшень і надто гострих критичних оцінок, а головне типово професорської педантерії; але само поставлення центральної проблеми слушне і доцільне. «Ненавість цих поетів до совєтської системи не підлягає сумніву, — пише Шерех. — Але там був їхній ґрунт. Зустріч з Заходом показала їх не підготованість і безпорадність... З неможливості ввійти в цей світ росте їх підсвідомо ненавість до цього світу і так само підсвідомо якась туга за залишеним дома світом. Дві ненависті, любов до зневаженого, заздрість і передусім безмежне безґрунтянство, більше того, я б сказав, безповітряність

паньйонки, коханки, сестри, зрештою назвіть, як вам сподобається її називати, то скоріш від'їжджайте... Якщо вам хочеться.

— Ви поважно говорите?... Нам можна від'їхати?

— Цього ранку я дав розпорядження маянському відділові праці, щоб ваш корабель був якнайшвидше готовий... Це триватиме найдовше один тиждень.

Мушу признатися, що, не дивлячись на сумний поворот історії (божевілля бідного і чарівного Снейка), я чув, як мене залила неймовірна радість. Але я знав, що це було б поганим тоном, якби я це показав.

— Розкажіть мені про Снейка, — попросив я... — Що з ним сталось? Криза?

— Так, — сказав Мартен... — Я не ховав від вас, що протягом деякого часу я бачив, що Снейк закоханий у вашу приятельку. Я надавав цьому мало значення, коли позачорю, побачивши його таким далеким від роботи і встановивши, що він ледве відповідал, коли йому говорять про поему, я запропонував йому взяти цю особу на три чи шість місяців, бо комісія об'єднаних артиколів, у якій я віце-президент... Уявіть собі мое здивування, коли він рішуче відмовився.

— Він відмовився? — сказав я радісно.

— Відмовився, — повторив він з обуренням... — розповідати, що ця Анна любить вас, так вона йому сказала, і що він хоче її мати лише з її власної волі... При наявності такої галюцинації моїм обов'язком було поклукати лікаря. На нещастя, діагноза не лишила жодного сумніву: глибока віра в реальність життя, небезпечна психоза першого ступеня... І сьогодні він видається експертам ще більш хворим, бо з вчорашнього вечора він марить, кажучи, що поема — це лише розміщення слів, що кожний мистець містифікатор, що година любові важить більше, ніж усі книжки... нарешті божевілля.

Тут я мушу зізнатися в порусі болячухи. Мені було ясно, що Снейк не був ніколи менш божевільний, як тепер, але кому це принесло б користь, як би я це сказав? Розум артиколів не працює так, як наш. В розумінні, в якому такий артиколь, як Мартен, вживав це слово «божевільний», Снейк був божевільний. Коли я розкрив мій маянський зошит під цими датами, то під останньою з них, де стоять мої тасмени, я знаходжу лише одне слово в справі Снейка, і це лише: «Ця Анна вас любить, так вона йому сказала».

Наш корабель, весь наново пофарбований, з закріпленними великими охровими вітрилами, був контрастом до блискучої блакиті моря. На воротах Психаріума пані Александер обняла Анну: «Я прошу пробачення, — сказала вона нам,

Подорож до країни артиколів

(Закінчення з 9 стор.)

зумію. Ви ж не дасте йому Анни супроти її волі?... Це дивні звичаї... Зрештою, Анна сама...

Мартен повільно, з авторитетом підніс праву руку.

— Дорогий друже! Ви все ж таки не думайте, що ми дозволяємо якісь смертній довгим опором перешкоджати постанову шедевра... Певно, треба якийсь час почекати; ніщо так не сприяє народженню живих емоцій; але ми не допустимо, щоб бажання дійшло до одержимости.

Я точно не пам'ятаю, що я відповів, але це було, певно, пристрасне й незв'язане благання.

Він подивився на мене мовчки, потім засміявся своїм найбільш диявольським сміхом.

— Дуже цікаво, — сказав він...

Сонце було чудове, море фіялкове, квіти в саду Психаріума подивудні, але Маяна стала для мене ненависною. Я почував, що мене засотує болото аналізи, що я стаю подібний до поганих артиколів, що моє життя стало вічним роздумуванням про самого себе, що мене поволі отруювало. Анна втратила свіжість обличчя, яку мала під час подорожі, і гарячково гасла на очах. Треба було тікати. Майже кожного ранку я спускався до порту подивитися, чи працюють над нашим кораблем. Один столяр бев поволі мінвав дошки, прибывав бугшприт, але коли я його спитав, чи він скоро закінчить, він, здавалось розгубився й відповів, що «ці пані» не дали розпоряджень.

Мій бідний Ручко дихав лише з мукою; перш ніж лягти спати, він задихався. Лікарі казали, що він може прожити ще вісім, десять днів найбільше. Вся Маяна з повагаю спостерігала цю агонію, і це було дійсно героїчне видо-вище. Ручко проводив свої останні години, диктуючи (бо він не міг більше писати), нотатки про свою хворобу. Це звалося: «Смерть Ручка». Я чув з них багато фрагментів під час відвідин; не знаю чи є щось від цього краще. Кожний приступ муки був описаний з присутністю духа, певністю подивудних форм. Для мене з того часу, як я почув це оповідання, смерть була не така чужа, якою вона була; вона близька моїй уяві, як любов чи буря.

Коли наш приятель хотів всі свої сили зосередити на цій останній праці, він закривав очі і слідував лише за рухом в середині свого тіла, що розпадалось. Було дуже зворушливо входити на пальцях в цю кімнату, де тихо стояли

найбільші артиколи навколо вмираючого, з уже закритими очима, тим часом як молоді дівчата бев стежили за голосом, що все більше слаб. Тоді я зрозумів, не дивлячись на їх слабкість, яка велич в поведінці артиколів.

Але це не була єдина трагедія цього кошмарного існування. Тим часом, як Ручко агонізував, чарівний Снейк збожеволів. Принаймні він збожеволів в розумінні артиколів, що надають цьому слову такого значення, яке для мене таке дивне, що мені важко пояснити це читачеві. Треба пригадати, що артиколи в нормальном стані вважали, що світ живий сон, а світ мистецтва реальний. Коли наступав переміщення цих цінностей, коли хворий артиколь починає думати, що життя реальне й важливе, і нарешті занехаювати своє мистецтво, лікарі Маяни кажуть, що він божевільний. Чи вдасться мені пояснити, що маянське божевілля зворотня галюцинація?

Але саме так сталося з Снейком. Кілька днів тому Мартен сказав мені з неспокоєм, що Снейк припинив працювати. Я не надав цим розмова великого значення, думаючи, що вони ведуться, щоб я реагував на них. Але одного ранку я побачив Мартена дійсно схв'ятованим і похмури.

— Нашого бідного Снейка, — сказав він мені, — будуть завтра перевіряти спеціалісти психіатрії, і я боюсь, що йому не оминуть примусового відпочинку на кілька місяців у будинку божевільних. Шкода. Снейк був одним з найкращих умів цього острова й великим поетом... Бачите, ми, артиколи, помилялися, трактуючи ці відвідини чужинців як розвагу. Вони нас збагачують деякими типами, це правда, але великий мистець творить свої персонажі без моделей і небезпек, що безкінечно беруть верх над користю... Отже!

Він вдарив мене по плечі і сказав з серйозністю, якою я в Ручку ніколи ще не бачив:

— Бачите, Шамбрелане, якби я знову очолював Комісію Поселення, я б ніколи не дозволив прибути сюди жінці... Я пропуская би до нас лише бев, добрих і служнячих креатур, що навіть не претендують вмішуватися в життя чоловіка... Але європейку! Американку! Підставляти ніжний і точний механізм, яким є розум артикола, кокетству, примхам цих страшних сотворінь... Ні, поки я матиму хоч якусь владу серед артиколів, такий експеримент не повториться... А що до вас, любий друже, і вашої ком-

створюють став перманентної нерівноваги, задухи, неспроможності нормально і широко дихати, викривлення всього духового життя. І тут стає в пригоді совєтський погляд на літературу. Література є не для того, щоб душа промовляла до душі, а для того, щоб прищеплювати офіційно прийнятні погляди. Отже: присяднаймося до котроїнебудь партії і пишімо те чого жадають редактори її органів. А надто, коли це часто — єдина можливість бути видрукованим, ба навіть — чи чувана річ — дістати якийсь жалюгідний гонорар. Та справа тут не тільки у вигідності роботи так і не тільки в ретках совєтського наставлення щодо літератури. Справа ще і в тому, що це все таки дає ілюзію якоїсь діяльності, навіть корисної літературної діяльності, самому поетові. Це заповнює порожнечу в душі і в часі. Це породжує на короткі хвилини часом і ілюзію наявності оточення, ґрунту. Забувається, що справжній майстер ніколи не йде за гаслом «Співай, поете, з нами в тон», — що він тим і справжній, що співає власним тоном, що накидає свій голос оточенню.

Крім цього, Шерех звернув увагу на «спільну рису цього покоління», якою є, на його думку, «брак позитивів». «Вони щирі — поки вони іронізують, плачуть, ненавидять, зневажають. Як тільки доходить до позитивного, вони стають фальшиві. Вони співають на тон найближчого партійного оточення. Вони виконують соціально замовлення». Провину за такий стан речей Шерех приписує частково літературній критиці, а також і самому собі. Він підкреслює, що, коли з'являлися збірки віршів, беззаперечно ширших, які незавульовано висловлювали суть пережитої драми, обзиви не було. Так, наприклад, сталося з виданою року 1948 невеликою книжечкою Леоніда Полтави п. н. «Жовті каруселі», яка «була криком поета про порожнечу навколо нього. Вона й лишилася криком у порожнечу. Ніхто не відгукнувся на неї, ніхто не простягнув поетові руки... Збірка занадто випадала з казенно благополучного стилю української літератури як дома, так і на емі-

— що, хоч і всупереч мені, вас так довго тримали ув'язненніми.

— Ви, пані Александер, — сказала Анна, — ви зробили наше перебування чудовим...

— Я думаю, не дуже чудовим, — відповіла пані Александер з загадковою й сумною посмішкою... — Я хотіла б, коли ви колись пізніше думатимете про Маяну, щоб думали трохи з острахом; треба, щоб Маяна змусила вас любити те, що не було маянським.

— Ви знаєте, — відповіла Анна, що я вам це пообіцяла.

Вона, певно, натякала на розмови, в якій я був замішаний. Я віддався на кілька кроків; вони знову обнялися, і Анна догнала мене, біжучи.

Жермен Мартен прийшов аж до порту, щоб попрощатися з нами. Нам було щиро сумно його залишати. Хоч він і грав трохи на наших почуттях, але його інтелект і шарм не дозволяли відплисти, не пробачивши йому цього. Ах! Наших коротких відвідин вистачило, щоб зав'язати й порвати дружбу. З трьох суддів, що нас зустрічали на цьому самому пляжі, один лише був присутній при нашому від'їзді. Мартен, занадто добрий артиколю для таких думок (психоза першого ступеня), побачивши нас схвилювано витягнув записну книжечку й зробив нотатку.

Кілька матросів бео поставили на наш борт ящики з харчами. Маянці обійшлись з нами дуже великодушно, і ми мали продуктів і води більше, ніж нам потрібно було на коротку подорож аж до Таїті. Мартен говорив про малі деталі; він вважав, що ця сцена від'їзду зроблена, як розділ з його книги. В хвилину, коли ми попрощались, він сказав: «Прощайте. Але пишті мені, як скінчилась ця історія».

Ми поволі віддалялись, наші вітрила напулися, ми обігнули мис, на вершині якого серед червоних скель була могила бідного Ручка. З іншого боку серед пальм білий будинок з балконами в квітах був притулком, де Снейк, безперечно, дуже реально викликав в пам'яті обличчя Анни.

Сонце заходило в небі золотом брунькою. Море слабо коливалось, як озеро, якого торкнувся камінь. Маленькі, рожево-фіялкові хмаринки блідли, зникали. Над нами затремтіли перші зірки. Сидячи на покладі, Анна і я довго розмовляли про артиколю. Тепер з легкою віддаллю, яку збільшувало спокійне море, вони залишили в нас враження досить лагідної величі й дивацтва.

— Так, сказав я, — вони вільні від матеріального, і, в цілому, це проти нього борється людство; інші народи пробують перемогти ці речі магією, ре-

ґрації». Так сталося, що я саме маю під рукою останню збірку віршів поета, що його доцьогочасна творчість дала Шерехові привід написати його обвинувачуючу статтю. «Українські балади» Полтави.

Тієї «казенної», під вимоги партійного середовища підтяганої поезії тут радше не знайдемо, а якщо і так, то дуже «багато». Зате патріотичний трафарет у першій частині збірки дається взнаки часто. Легкість фейлетонних протиставлень: перстень з сибірського золота на пальці янголиної леді — українець Остап, що замерзав на снігу. Притягання за волосся національної тематики і проблематики, що особливо разить у віршах більше особистих. Натомість друга половина збірки має значно більшу питому вагу, і зараз про неї поговоримо.

Але повернемося до діагнози Шереха. «Безповітряність», «підсвідома ненависть» до Заходу і «неможливість ввійти в нього» — все це знаходить в «Українських баладах» досить яскраву ілюстрацію...

Європейський Захід Полтава бачить виключно в категоріях есхатологічних. Уже сама назва одного з циклів збірки має призивне звучання: «По Європах». Ця форма виразно імплікує і нехиті і погорду. Над Ляйпцігом, Віднем, Парижем, всюди, де поет поставив мандрівну стопу, розстеляється «європейська ніч». В сумі — дедалі гостріша туга, більша відчуженість, дедалі коротший, вихром забуваний подих. Невже нема жадних інших перспектив?

Книжка Полтави — трагічно песимістична, а проте безнадійності в ній нема. І смерть не страшна, бо ще не пора, бо надто багато є чого пережити і виконати. Це не є жадний біологічний оптимізм, який у сильних, здорових одиниць може йти разом з песимістичним відчуттям світу. Це виразно зарисований моральний стосунок до самого себе і свого артистичного поклонання. Отже і про сліпу вулицю не може бути мови, хоч би всі споглядні дані свідчили про це найсильніше. А весь патріотичний виряд? В найкращих віршах Полтави

лігією, наукою; артиколю взяли поперечну дорогу... Вони нас випередили.

— Це правда, — сказала Анна... Лише я питаю себе... Чи звільнилися вони, чи лише бажають цього, вірячи, що вони вже ними є. Чи вони щасливі?

— Це залежить... Думаю, що Ручко був щасливий.

— Так, Ручко був щасливий, бо він вірив... А все ж таки, цей часопис... Мені здається, що справді щаслива людина не відчуває потреби жити вдруге... Скажімо, коли хочете, що Ручко був нещасною людиною, яка вміла позбутися свого щастя.

— Чи не в цьому щастя?

— Ні, — сказала вона з веселим довір'ям і похитала головою, я думаю, що в тому є позитивне щастя.

Вона хвилину замріялась, потім сказала:

— А Снейк... Скажете, що Снейк був щасливий.

— До моменту, коли він вас зустрів, дуже щасливий... Ви пригадуєте, що він в день нашого прибуття виглядав, як молодий бог?... Але ви спричинились до його падіння на землю. Тому треба прийти до себе від струсу... Потім він підійметься знову... Снейк буде врятований... Мартен, — це менш певно...

— Я дуже люблю Мартена, — сказала Анна.

— Так, я також, хоч і не знаю, чому. Вона глибоко вдихнула тепле повітря і провела язиком по устах.

— А! Цей смак соли. — мовила вона... Тоді повернулася до артиколю:

— А майбутнє... Що з них буде? Чим буде Маяна за двадцять років?

— Хто знає? Можливо, всі бео стануть артиколами, і буде неможливо знайти когось, що оброблятиме землю, варитиме, робитиме... І, можливо, весь острів цілковито вимре від голоду, не помітивши цього.

— Або, може, навпаки, — сказала Анна, — бео повстануть і, вирішивши, що їх дурили тривалими ілюзіями, цілковито знищать артиколюську цивілізацію?

— Все можливе, дорога Анно... Завжди все можливе.

Анна взяла мою руку й поклала на своє плече.

Місяць, сходячи, розбудив срібні хмарки. За бортом Аляна лагідно плескались маленькі хвилі. Запах Анни, такий рідний, такий ніжний, змішувався з запахом нічного моря. Я пригадав поему бідного Снейка: «Ваші розтулені уста були небом...» — і поволі нахилився до цих уст. Я був би цілком щасливий, якби не мав дивного почуття, що, загорнений в нічну тишу, за нами слідкує величезний артиколь.

(Переклад з французької Е. Андієвська)

або в найліпших фрагментах цих віршів (збірка дуже нерівна) лірична стихія і національна проблематика вже зростаються в органічну цілість, зникає фразеологія, тріумфує ширість і її адекватний вираз. Звичайно, ще далеко до цілковитої кристалізації, але можливості позначилися вже виразно. Солідніше влаштування поетичного варстату — і в чисто артистичному і попросту життєвому, навіть матеріальному значенні — полегшило б усю решту. Бо кочовницьке життя тільки поглиблює внутрішній конфлікт. Якщо вже не можна пустити коріння в жадний чужий ґрунт, то принаймні треба захинути якір так, щоб він міцно досяг дна.

Pokój i radość oі,
ziemio, co życie pochwalasz
nad morzem wiekuiystym,
nad pracowitym morzem!
Pokój i radość, narodzie,
zupelny jak morska fala —
i w najtrudniejszej walce
żadna cię siła nie zmoże!

Pokój i radość tobie,
Odesso zielonooka,
czarnomorko urodna
w płasich skrzydła zakoladi.
Dla ciebie, jak i dla narodu,
burza i cisza głęboką
i ty, jak naród,
nigdy nie padasz do kolan!
Oto brzegi i woda,
jak dłonie krzepko ściśnięte.
Szumi morze,
jako szumiąco w wieków minionych dłuście:
jakaż radość.

Культурно-мистецька хроніка світу

Громада Оберамергав відмовилася від пропозиції вислати цього року ансамбль пасійних вистав на гостинні виступи до Лондону

Німецька книжкова продукція за 1953 становить 15 738 назв. З цього числа на першому місці стоїть красне письменство з 2 789 назвами, потім шкільні підручники й книжки — 1 688 назв, книжки для юнацтва — 1 265 і т. д.

Конференція ректорів західної Німеччини, що відбулася в Франкфурті на Майні ухвалила знову ввести старий титул магістра. Цей титул буде рівнозначний теперішньому докторському. Щоб стати доктором, магістер мусить тривалою науковою працею довести свої наукові здібності.

Нікос Казантакіс, грецький письменник, що живе у Франції, одержав за свій роман «Алексіс Сарбас» французьку літературну нагороду за найкращу закордонну книжку. Як повідомляє «Комба», Казантакіс висунутий кандидатом на нагороду Нобеля.

Нова виставка Пікассо відкрилася в Парижі, влаштована культурною організацією лівого напрямку «Maison de la pensée française».

Ігор Стравінський одержав золоту медаль королівського філармоніч-

gdy się zapieni słonym odmętem,
jakaż radość poczuć
potężny fal jego uścisk!

I dla tego cię kocham,
zmiennie-niezmienny żywiolo,
duszo mej ziemi,
przygodo zielono-sinal
Minęła radosna noc.
Zorza skrzydła rozwija sokole.
Znowu hodzi się dzień —
Znów się
wieczny początek
zaczyna.

Таким чином Полтава знаходить вихід з фатального кола мар і привидів, які його мучать. В спогадах про чорноморський вітер, в миготінні свічки самотніх паризьких ночей розкривається йому звичайна, нескладна істина вічного проминання і віднови, нерозривного зв'язку живих з мертвими і смерті з життям, яке з неї постає. Цього замало на світогляд, цього вистачає на вихідну точку. І в цій одній-єдиній точці діагноза Шереха, подекуди цілком слушна, зазнає поразки. Але це поразка визначна, бож ідеться про справу якнайпринциповішу.

Dni za dniami jak fale
po ziemi płyną,
plemiona i ludy przechodzą,
znikając, jak cienie;
listowie na drzew konaradi
umarła się sypie gęstwiną,
ażeby z wiosną powrotną
jeszcze radośniej zielenieć.

(Закінчення в наступному числі)

ного товариства в Лондоні. При цій нагоді він вперше після війни диригував у Лондоні свій балет «Петрушка».

Театральну нагороду Мольєра одержав мистецький керівник державного народного театру в Парижі Жан Вільяр за постановку «Дон-Жуана».

П'єр Декав, директор театру Комеді Франсез після гастрольної подорожі до Москви й Ленінграду здав до друку книжку «Мольєр у СССР».

Хасінго Бенавенте, еспанський драматург, помер у Мадриді на 88 році життя. Бенавенте, автор близько 300 п'єс, переважно пересічного рівня, 1922 був нагороджений літературною премією Нобеля.

У Парижі закінчився театральний сезон, підсумкам якого Габріель Марсель присвятив статтю в «Нувель літтерер», у якій між іншим пише: «Жан Вільяр і Жан-Дюї Барро мали значний і заслужений успіх, як і попередніх років, перший виставою «Дон-Жуана» і «Рюї Бляза», другий — «Христифора Колумба» і «Люкреція». Навпаки, Комеді Франсез мала досить важкий рік».

Грегори Пек гратиме ролю капітана Агаба у фільмі за романом Мелвіла «Моббі Дік», що тепер знімається в Англії.

Хроніка культурного життя в УССР

ТЕАТРИ УССР НА ГАСТРОЛЯХ

Дніпропетровський державний український драматичний театр імени Т. Г. Шевченка почав гастролі в Новосибирську виставою «Навіки разом». Театр дасть низку спектаклів у клубах сибірських гідробудівників («Советская Сибирь»).

Прем'єрою «Навіки разом» у Гомелі почав гастролі Хмельницький районський драматичний театр імени Петровського. З виїздиними спектаклями артисти побувають у колгоспах, радгоспах на промислових підприємствах області («Советская Белоруссия»).

На гастролі в Куйбишевський район прибула Державна заслужена академічна хорова капеля України «Думка». Капеля дасть низку концертів в Куйбишеві, Ставрополі, Жигулевському, Сизрані й інших місцевостях району («Волжская коммуна»).

Волинський народний хор скінчив гастролі в Петропавловському. Хор дав низку концертів в тракторних бригадах («Казакстанская правда»).

РЕКОНСТРУКЦІЯ ЧОРНОМОРСЬКОЇ КІНОФАБРИКИ

Міністерство культури СССР затвердило план відбудови і реконструкції Чорноморської кінофабрики в Одесі. Згідно з проектом Чорноморська кінофабрика зберігається як південна база для всіх кіностудій СССР. В той же час вона самостійно випускатиме художні, науково-популярні і навчально-технічні кінофільми.

Перша черга відбудовних і реконструктивних робіт буде проведена в 1955—58 рр. На капітальне будівництво

на цей період виділено 9 мільйонів карбованців. На ці кошти будуть збудовані нові кінознімальні павільйони, обслуговуючі цехи, сейф та ін. Передбачене спорудження житлового 40-квартирного будинку для працівників кінофабрики. Уже цього року буде освоєна кольорова лабораторна обробка плівки для потреб фабрики і масового друку, закінчується будівництво готелю для обслуговування кіноекспедицій.

Після реконструкції першої черги Чорноморська фабрика випускатиме самостійно не менше трьох художніх кольорових кінофільмів і 50 частин науково-популярних та навчальних кінофільмів за рік, а також обслуговуватиме щороку більше десяти знімальних груп по виробництву художніх фільмів інших кіностудій.

(«Радянська Україна», ч. 153)

Ірина Вільде, Антон Шмигельський, член-кор. АН УССР Григорій Кіак, заслужений діяч мистецтв УССР Микола Філаретович Колеса та ряд інших відомих прізвищ названі в числі 870 випусників Львівського вечірного університету марксизму-ленінізму цього року.

О. О. Шовкуненко, народний художник СССР, професор Київського державного художнього інституту, нагороджений орденом трудового червоного прапора «за заслуги в галузі образотворчого мистецтва, в зв'язку з семидесятиріччям з дня народження».

Кінофестиваль «Угорський Народної Республіки» закінчився в Києві. У палаці культури заводу «Вільшовик», у кінотеатрах «Київ» і «Жовтень» відбулися зустрічі киян з діячами угорського кіномистецтва.

СОВЕТСЬКИЙ ФЕЙЛЕТОН

Золота риба

Отже, Марію Іполітівну і Олександра Олександровича Калітіних сьогодні вже можна поздоровити з ювілеєм. У зв'язку з цим не завадить згадати про одну неодмінну принадлежність кожного пристойного ювілею — про вуджену рибу.

Очевидно, не всі знають, як вудиться риба. Відразу скажемо, що метода вудження дуже стара. Про народження цієї методи розповідають так:

В сиву давнину далекі наші прадіди вловили першу рибу і підвісили її над багаттям, хотіли підсмажити. Але тому, що тільки що закінчився всесвітній потоп і матеріал у багатті був ще мокрий, він не горів, а тільки пускав дим. Повисівши над ним, риба стала... вудженою.

Так був винайдений холодний спосіб вудження риби. Звичайно, коли зважити, що в наш час треба вудити не одну рибу, а сотні і тисячі тон її, то стане зрозуміло, яка це трудомістка, малопродуктивна метода.

Люди вже давно думають над тим, як би замінити цей спосіб вудження риби індустріальною методою. Але досі нікому нічого вартого уваги не вдалося зробити.

А от Марія Іполітівна і Олександр Олександрович Калітіні відразу запропонували радикальний спосіб вудження, який значно прискорює процес, зменшує його трудомісткість, автоматизує.

Як же їм це вдалося? Геніальні відкриття в науці робляться дуже просто. Так сталося і цього разу.

Підсмажуючи карасів на електроплитці і одночасно слухаючи музику в радіо, подружжя Калітіних сиділо на кухні. Раптом Олександр Олександрович підвівся і вигукнув:

— Еврика! Тепер я знаю, як новим способом вудити рибу. Запряжемо в цю роботу електрику.

— І радіо підпряжемо, — додала Марія Іполітівна.

Так, або майже так, у головах подружжя Калітіних народилась нова метода вудження риби — електровудження.

Ще не досмажились карасі і не докінчилися звуки арії, які линули з репродуктора, а Калітіні вже поспішали в міністерство рибної промисловости. Треба було, не гаючи часу, зробити заяву на винахід.

Треба відзначити, що в міністерстві на цей раз поставились до винаходу без зайвої тяганини. Всі умови Калітіних були прийняті.

Це діялося в 1948 році. Тоді це було просто подружжя Калітіних.

Тепер Марія Іполітівна іменується начальником експериментального цеху Київського рибкомбінату, а Олександр Олександрович — головним конструктором того ж експериментального цеху.

Не будемо затримувати читачів розповіддю про другорядні питання.

А як же з основним — з вудженням риби новою методою? Замість відповіді наведемо один витяг з друкованої праці, присвяченої цій справі. В брошурі «Розвиток вітчизняної кольоїдальної хемії», виданій ще в 1952 році, академік А. В. Думанський пише:

«Описане явище використовується також при вудженні риби. Попередні дослідження були проведені в Інституті загальної і неорганічної хемії Академії наук

УСРСР інж. О. О. Калітіним і М. І. Калітінною... Потім Калітіні в устаткованому ними на заводі дослідному цеху приступили до масового випуску вудженої риби. В цьому цеху процес вудження риби скорочується від десятків годин до кількох хвилин».

Прочитавши наведені рядки, ми вирішили відвідати Київський рибкомбінат. Нам дуже хотілося побачити нову методу у дії.

Зустрівшись з авторами нової методи — подружжям Калітіних, ми, природно, поздоровили їх з блискучими успіхами і попросили показати продукцію — рибу, вуджену новим способом.

— На жаль, — сказав головний конструктор О. Калітін, — ми не можемо задовольнити ваше бажання. У нас не має такої риби.

Спочатку це здавалося жартом, але незабаром виявилось, що в цеху, де має вудитися риба, і не пахне рибою.

З приводу вудження риби новим способом відбулось багато засідань, нарад, після яких залишилися стенограми. Цікаві документи!

Візьмемо стенограму наради, яка відбулася 22 березня 1950 року. Читасмо виступ О. Калітін. Щодо академіка, який у брошурі вихваляє Калітіних і їх методу в дії, О. Калітін сказав: «...Звичайно, акад. Думанський технології не розуміє, він обробкою риби ніколи не займався і бачив її тільки на столі. Нічого реального він не каже про технологію».

Легко розправившись з ученим (який до речі сказати, легковірно поставився до авторів нової методи), О. Калітін сам показав себе тонким знавцем риби. Вагаторичними дослідженнями він установив, що основне лихо в вудженні риби новим способом полягає в тому, що з неї дуже повільно випаровується волога. А встановивши це, він зробив далекоюсяжний висновок, яким і поділився на нараді. У стенограмі записано так:

«Випаровування ми можемо зробити дуже швидко. Ми за 20 хвилин можемо висушити сорочку. Але справа в тому, що риба мало схожа на сорочку. У неї є свої закони».

Отже якщо хтонебудь досі думав, що риба й сорочка — одне й те саме, то О. Калітін багаторічними дослідженнями встановив, що вона, сорочка, мало схожа на акулу. І другий висновок є той, що сорочка має свої закони, а риба — свої.

Відкривши ці «закони», подружжя Калітіних дуже практично приступило до вудження риби, але з цього нічого не вийшло.

Було б несправедливо, коли б ми сказали, що риби, вудженої новим способом, взагалі не було. Майже за сім років її випущено щось із сім тонн. Але що то за риба? Дегустаційні комісії, які куштували її, зробили такий висновок: вона не має ні смаку, ні запаху вудженої риби.

Сам Калітін, м'яко оцінюючи працю своїх рук, говорив: «Коли почали рибу куштувати, то виявилось, що при природному (?) вудженні риба смачніша».

Але й риба, яку з тяжкою бідою вдалося реалізувати, була випущена ще в перші роки дослідів. Останнім часом і такої риби немає. Немає і напевне не буде доки, поки досліді провадитиме подружжя

Калітіних, яке просто не має серйозних знань у справі, за яку взялося.

На рибкомбінаті про цих експериментаторів говорять всі. Директор комбінату т. Заріков, головний інженер комбінату т. Полікарпова, керівники обласної бази рибторгу обурюються тим, що Калітіні весь час дурять їх. І все ж вони постачають їх матеріали, фінансують роботи. Ніхто з них не поставив і не збирається ставити питання про те, що Калітіні взяли за роботу, яка їм просто не під силу.

За час своїх дослідів з 1948 року рибкомбінат, в тому числі й експериментальний цех, побував уже у віданні чотирьох міністерств. Тепер він перебуває у віданні міністерства торгівлі СРСР. Знають і там про неспроможність Калітіних реалізувати те, за що взяли. Але замість сказати про це ясно, заступник міністра торгівлі СРСР тов. Смірнов пише листа міністрові промисловости

продовольчих товарів ССРСР, де пропонує:

— Заберіть у нас експериментальний цех. А якщо вам незручно, щоб на нашому комбінаті був ваш цех, то міністерство торгівлі не заперечуватиме проти передачі вам цілком Київського комбінату Головрибторгу.

Далі вже, як кажуть, іти нікуди.

Ми так захопились вудженою рибою, що ледве не забули про свою обіцянку розповісти про ювілей подружжя Калітіних. Так от сьогодні підведено бухгалтерський підсумок прибутків і видатків. Прибутки — 7 тонн зіпсованої риби. Видатки — на зарплату, відрядні, устаткування та ін. — становлять рівно 729 532 карбованці 09 копійок. Ювілейне число!

Справді риба вийшла золота. Г. Загадченко («Радянська Україна» від 9 липня 1954)

Десятиліття битви під Бродами

Святкуванню пам'яті поляглих воїнів 1 Української Дивізії в Мюнхені передувало цього року з'їзд і загальні збори Краєвого представництва Братства кол. воїнів 1 УД в Німеччині. Вони відбулися 31 липня 1954 р. при участі п'ятидесяти учасників і закінчилися виборами нових керівних і контрольних органів товариства.

Заслухавши звіти уступаючої управи як і до речі, не свідчили про велику діяльність товариства в минулому році, учасники зборів більшістю голосів дали вислів всеукраїнській, понадпартійній платформі Братства, вибравши до управи, контрольної комісії й товариського суду справжню репрезентацію дивізійників в Німеччині, а не партійних ставлеників, як дехто намагався зробити, але що їм не вдалося.

Головою красової управи в Німеччині обрано п. Романа Тимківця, до управи ввійшли п. М. Березюк, А. Миклулін, В. Демчук, Я. Яримович, а як заступники — п. В. Керод і Б. Стецишин. Головою контрольної комісії став п. Ф. Кордуба, а товариського суду — п. М. Мартиньє.

Наступного дня, 1 серпня в концертній залі мюнхенського середмістя, в Зофіензалі, відбулося відзначення десятиліття битви під Бродами. Організаційно свято стояло на висоті традиційних уже в Мюнхені виступів Братства, хоч, на жаль, кількість приїзних була менша.

МАЛА ЛІТЕРАТУРНА БІБЛІОТЕКА ч. 3

в-ва «Сучасна Україна»

Збірка поезій

Діми

«РОСЯНІ ЗОРІ»

Голос критики: «... Тому, читачу, дістаньте нову збірку поезій паризької поетки Діми «Росні зорі»... Може вам буде корисно, після газет, дихнути росняним ранком, босоніж пробігтися по росняній траві чи до теплій, соняшній землі!»

(«Українець-Час», Париж, 26. 10. 1952)

Замовляти:

Verlag „Sučasna Ukraina“ (13 b) München 2, Karlsplatz 8/III Germany — US - Zone

Умови передплати

на двотижневик «Сучасна Україна»:

	одн.	ПЕРЕДПЛАТА	число	піврічна	річна
Австралія	1 шил.	10,6 шил.	21 ш.		
Австрія	1,50 шил.	16 шил.	32 ш.		
Аргентина	1 пез.	12 пез.	24 п.		
Бельгія	6 фр.	65 фр.	130 ф.		
Бразилія	3 кр.	31 кр.	62 к.		
Великобританія	1 шил.	10,6 шил.	21 ш.		
Венесуеля	— 40 бол.	4,50 бол.	9 б.		
Голландія	— 50 г.	5,40 г.	10,80 г.		
США і Канада					
поштою					
летунською	— 20 дол.	1,95 дол.	3,90 д.		
звичайною		1,30 ..	2,60 ..		
Німеччина	— 50 нм.	5,40 нм.	10,80 нм		
Франція і Туніс					
Туніс	35 фр.	360 фр.	720 ф.		
Швейцарія	— 60 фр.	6,50 фр.	13 ф.		
Швеція	1 кор.	10 кор.	20 к.		

До Канади і США газету вивозимо летунською поштою

ніж звичайно буває на імпрезах цього товариства. По відкритті свята п. Р. Дебрицьким, довгий реферат відчитав п. Ф. Кордуба. То гублячись в деталях, то впадаючи в тон ментора і вживаючи мінтингового стилю закликів, доповідач радше змучив слухачів, тим більше, що й само виголошення чим, точніше, відчитання рукопису справляло авторів деякі труднощі.

До німецьких гостей, яких очолив генерал Штайнер, і чужинецьких представників промовляв д-р Л. Ортинський. В короткій, змістовній і продуваній доповіді промовець з'ясував значення 1 УД як одного з виявів української безздатності і наполегливих прагнень зброєю боротися за права українського народу.

Помітне враження справило на присутніх вдекорування пропам'ятно відзнакою трьох представників воїнства битви під Бродами, що його виконав генерал Микола Капустянский в товаристві сот. Володимира Козака.

Хор «Дніпро» під керівництвом о. прот. І. Заяця дарує святові вокальні рамки, виконавши ряд військових пісень і маршів.

В. К.

СУЧАСНА УКРАЇНА

ДВОТИЖНЕВИК

Видас:

Закордонне Представництво УГПР

Редагує: Koleria

Редакція не вміщує статей, не підписаних ім'ям та прізвищем автора. В справі неприйнятих статей не листується. Редакція застерігає за собою право скорочувати статті і правити мову. — Статті підписані авторами, не конечно висловлюють погляди чи становище редакції.

Адреси наших представників

- Австралія:** Fokshan Library & Book Supply 1 Barwon Street Glenroy W. 9, Vic.
- Аргентина:** Denysiuk Mykola c. Curapaligüe 790 Buenos Aires
- Бельгія:** Schrayter F. 4 rue des Bouleaux Cheratte, Liege чекове копінго для пересилки грошей: Camp. 2376.24
- Великобританія:** Prokop Konstantyn 25 Hillcrest Rd. London W. 3
- Венесуеля:** Dejneka Alexander UKRAFOT Av. Espana Edificio Panamerica Caracas Catia
- Канада:** O. I. Eliashevsky 118 Medland St. Toronto 9, Ont.
- США:** Klym Jaroslaw 114 East 11-th Street New York 3, N.Y.
- Франція і Туніс:** Soroczak Miroslaw Ouy-Sud 69 Florange (Moselle)
- Швейцарія:** Dr. Prokop Roman Wabernstr. 40 Bern
- Швеція:** Harbar Kyrylo Box 62 Huddinge

ПРОГОЛОШЕННЯ ПЕРЕДПЛАТИ НА ДРУГУ — Т. ЗВ. «ГАСЛОВУ» — ЧАСТИНУ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ТВОРУ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЩО ЦЬ ВИДАЄ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА

і що появляється в чотирьох томах (двадцятьох зошитах) разом близько 1600 ст. друку енциклопедичного формату, з кольоровими мапами та вкладками, разом — чотири томи в полотняних обкладинках і охоронних картонках, за ціну:

дол. 40, — платних до кінця 1954 р.
 дол. 50, — платних до кінця 1955 р.
 дол. 60, — платних після появи цілості,
 дол. 8, — за півшкіряну обкладинку.

Ціни в іншій валюті відповідають рівновартості долара.

ДРУГА ЧАСТИНА ЕУ СТАНОВИТЬ ОКРЕМЕ ЦІЛЕ

УВАГА!

Для колишніх передплатників першої частини ЕУ — (що вже появилася в трьох томах) — і для тих теперішніх передплатників, що бажали б набути також і першу частину ЕУ, пересилаючи рівночасно на цю ціль дол. 45, — обнижусмо передплату на другу — «гаслову» — частину ЕУ до висоти дол. 35, — платних до кінця 1954 р.

Гроші слати на:

Verlag „MOLODE ZYTIA“ MÜNCHEN, Dachauer Str. 9/II. Postcheckkonto: München 116130 Bankkonto: Süddeutsche Bank München 19441

ЖАДАЙТЕ ПРОСПЕКТІВ І ІНФОРМАЦІЙ!

В-тво «Молоде Життя»